« بوزانتيون »
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته . صاحب امتیاز ومدیر مسؤلی
بوزانت کجیان
مطبعه واداره خانه سی باب عالی جاده سنده ۳۸ نمرولی
دائرهٔ مخصوصه ده در

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Տարեկան 7 մեճտ. վեցամսեայ 3½, եռամսեայ 2։ —Արտասահման 40 Ֆր. վեցամսեայ 20, եռամսեայ 10։ Թղթատարի ծախք մեր վրայ, բաց ի Բոսթ Լոքալէ։

ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ՔՍԱՆ ՓԱՐԱ — ՔՍԱՆ ՓԱՐԱ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ
Ի դիմաց Թերթին կ'ստորագրէ մի միայն
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՆ
Առ որ կ'ուղղուին ամէն գրութիւնք.

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab Aali Djaddéssi, No. 38.
CONSTANTINOPLE

Ա․ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 260 | Կ. ՊՈԼԻՍ ՈՒՐԲԱԹ, 189 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 5/17 | 20 ՐԷՊԻ ԽԻԼ ԱԽԸՐ 1315 | 5 ԻԼՈՒԼ 1313 | Ա․ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 260

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՔ

ՎԵՐԱՄՈՒՏԻ ԱՌԹԻՒ

Անցեալ օր Բէ-ւոլտ-ի լեզուի խնդրոյն վրայ խօսելով՝ վերջին տարիներու մէջ աշխարհաբար լեզուին քիչ շատ կանոնաւորուիլը մատնանիշ կ'ընէր, և Արեւելեան Հայոց գործածած լեզուն մեծի մասին խառնակ և աղճատ լեզուն կ'պախարակէր։ Ներքուի ինձ սակայն դիտել տալ թէ այդ յառաջդիմութեան արժէքը շատ պէտք պակսի երբ մտածենք թէ այն կոկուած աշխարհաբար լեզուն այ միայն գրականութեան մէջ, լրագրաց մէջ գոյութիւն ունի գրեթէ, և բուն նախկին գրաբարէն այնու կ'տարբերի միայն որ այս վերջինս խօսող բնաւ չէ մնացած այժմ, մինչդեռ աշխարհաբար գրական լեզուն խօսողներ քիչ շատ կը գտնուին, կրնամ ըսել հարիւրին 20-25 համեմատութեամբ։ Իսկ անդին ժողովրդեան ստուար մեծամասնութիւնը, նոյն իսկ ուսեալք և դպրոցականք տակաւին կ'գործածեն այն խառնակ և խայտառակ լեզուն որ ասկէ դար մը առաջ կը խօսուէր արդէն և կ'գրուէր ալ Մխիթարեանց և այլոց կողմէ։ Ըսել է որ այս կողմէ ալ մեծ տարբերութիւն չունինք Արեւելեան Հայոցմէն, այլ մեր խօսած կենդանի բարբառին մէջ փոխանակ վրացերէն, թաթարերէն, ռուսերէն խառնելու, կ'խառնենք աղճատ Թուրքերէն մը։ Եթէ չէք հաւատար, մտէք դպրոցներն զբօսանքի ժամանակ, կամ երեկոյին արձակուրդի ատեն և ականջ դրէք տղայոց բարձրաձայն խօսակցութեան որոյ աւասիկ նմոյշ մը։ «Երէկ իրիկուն քիչ մնաց առապային թ-քերլախին տակը կ'երթայի կոր։—Մի սիւ, Լեւոնը թեքմէ կուտայ կոր։— Վէրտիվէնէն վա՛ր հրեց ինծի։»—Ցաւալի է որ նոյն իսկ ծնողաց խնամքով լեզունին կոկուած տղայք, առանց հետ չխուելով, առանց աղճատ խօսակցութեան կ'վարժուին։ Անգամ մը դպրոցական չափահաս տղայ մը լսեցի որ կ'ըսէր․ «պէկիրէ բէ-թը կուտայ.» կանչեցի հարցուցի թէ «պէկիրին» հայերէն ի՞նչ կ'ըսեն. ծի ըսաւ․ «Թէքմէին»՝ կից․ ուրեմն ինչո՞ւ այնպէս չես խօսիր. Վարժուած չեմ պատասխանեց։ Շոգենաւերու մէջ կ'տեսնես արտաքուստ զարդարուած և կրթուած ընտանիքներ այնպիսի լեզու մը խօսիլ կ'սկսին որ օտարազգեաց ծաղրը կ'շարժէ, խիստ աննպաստ գաղափար մը տալով հայ լեզուին վրայ։ Ըսել է որ մաքուր հայերէն խօսակցութեան վարժեցնելու ալ պէտք մը կայ դպրոցներու մէջ, ինչպէս Ֆրանսերէն, անգլիերէն լեզուաց «բուալթիքի» պէտք կ'ըլլայ։ Եւ այս պէտքիս վրայ հարկ կ'համարիմ մասնաւոր ուշադրութիւնը գրաւել Նորընտիր կրթական տեսուչներուն, որպէս զի հրահանգ տրուի դպրոցական պաշտօնէից նախ իրենք իրենց խօսակցութեան լեզուին ուշադիր ըլլալ, և երկրորդ, դպրոցական տղայոց որ և է խօսակցութիւնը լսած ատեննին, օտար բառերնին շտկել եւ նոյն իսկ փոքրիկ տուգանք կամ պատիժ մը յատկացնել այնպէս խառնակ լեզուով և բառերով խօսակցութիւն ընողներուն։

Բ. դիտողութիւնս է հայերէնի ուղղագրութեան հոգ տանիլ, նոյն իսկ մանկապարտէզէ սկսեալ՝ մանկան ուսած իւրաքանչիւր բառին իմաստին հետ ուղղագրութիւնն ալ սովրեցնելով։ Ուսումնաւարտ եղած տղայ գիտեմ որ բաւական շնորհքով և մաքուր լեզուով նամակ կը գրէ, պայմանաւ որ նամակն ուրիշ մը կարդայ՝ դուն լսես, իսկ եթէ դու ձեռքդ առնես, սոսկալի բան, ամբողջ տառասխալ է։ Մեր մէջ ընդհանրապէս տիրող կարծիք մը կայ թէ հայերէնի ուղղագրութիւնը շատ դիւրին է, Ֆրանսերէնի, Թուրքերէնի չինմանիր։ Թերեւս այս կարծիքը մասամբ ստոյգ ըլլայ այն գաւառաց համար ուր հայերէնի բուն հնչումները մնացած ըլլալով՝ տարբերութիւն մը գտնուի բին և պին, Ֆին և տին և այլոց հնչումներուն մէջ․ բայց մեր կողմերն որ բոլոր այս ձայներն իրարու հետ կ'շփոթենք, հայերէնի ուղղագրութիւնն այնքան դժուարութիւն կ'ներկայացնէ որքան ո և է ուրիշ լեզուի ուղղագրութիւնը։ Ուստի, դասատուք տղայոց գրութիւններն անձամբ աչքէ անցընելով՝ ուղղագրական սխալները սրբագրելու են. ապա թէ ոչ, վերոյիշեալ տղուս պէս աշակերտն յաւիտեանս յաւիտենից սխալ գրելու պէտք վարժուի։

Գ․ դիտողութիւն մ'ալ գծագրութեան դասերուն մեր դպրոցներուն շատին մէջ բացակայութիւնն է, և եղածներուն մէջ ընդհանրապէս անուանական բան մը դարձած և կարեւորութենէ զուրկ մնացած ըլլալն է։ Եթէ արհեստներ սովրեցնելու դիւրութիւն չունինք, գէթ գծագրութիւնն, որ երբ գեղարուեստ ծառայելէ զատ, շատ մը արհեստներու մէջ ալ հիմնական կարեւորութիւն ունի, օրինաւորապէս ուսուցանենք տղայոց, բուն իսկ առարկաներու վրայէն օրինակել տալով, փոխանակ տարին տասներկու ամիս թղթերու վրայէն ընդօրինակութիւն ընել տալու։ Մանկապարտէզի մէջ առաւել կարեւոր և օգտակար զբաղում մ'է կաղապարումը (մուլաժ) և չեմ գիտեր թէ ինչու բոլորովին բարձի թողի եղած է, մինչ պարը, քատրին ամենուրեք կայ, և մեք մեծ հրճուանք կ'զգանք մեր մանչ ու աղջիկներուն այդ տարիքէն պարել տեսնելով։ Ցուսանք որ մեր սոյն երեք դիտողութիւնք չվրիպին Նորընտիր տեսչաց մասնաւոր ուշադրութենէն։ ՀԱՐԻՑ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆ Ի ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ

Ե.

Դպրոցին զբաղումներէն դուրս ուրիշ տեսակ գործ մ'ընել (սովորաբար, երկրագործութիւն, պաճարարուծութիւն) արգիլեալ չէ դաստիարակաց, բաւական է որ այդ գործը վնասաբեր չըլլայ դպրոցին բարեկարգութեան, թէեւ գեղծումներ կ'պատահին այս մասին ալ, գեղծումներ՝ որոց աղբիւրը պէտք է փնտռել դաստիարակաց վարձքին անբաւականութեան մէջ, որովհետեւ մինակ Հայ դաստիարակը չէ որ կ'գանգատի ամէն ժամ իր թոշակի սակաւութեան համար, ու Զուիցերիացի դաստիարակն աւելի քիչ կ'վարձատրուի քան Ֆրանսացի, Գերմանացի, Աւստրիացի, Անգղիացի դաստիարակն։ Իրաւ է որ դժուար է զանազան երկիրներու դաստիարակաց վարձուց անուանական արժէքն հաշուել, ի նկատի առնելով այն պէտքերն՝ որ կ'տարբերին երկրէ երկիր և Զուիցերիոյ մէջ ալ, նահանգէ ի նահանգ։ Բարիզի դաստիարակն անշուշտ աւելի ծախքի կը կարօտի քան Բրիտանական գիւղի մը դաստիարակն, և Զուրիխ, Ժընէվ կամ Պալ քաղաքներէն մէկուն դաստիարակը չպիտի Վալէի լեռներուն իր արուեստակիցին պէս։ — Զուիցերիացի դաստիարակին տարեկան վարձքն է 3—4000 ֆրանք։ Այս գումարին մէջ պէտք չէ հաշուել բնակարանի ծախքն որ գրեթէ բովանդակ Զուիցերիոյ մէջ կառավարութեան կամ համայնքութեան վրայ է։ Ինչպէս Եւրոպիոյ ուրիշ տէրութեանց մէջ, Զուիցերիոյ մէջ ալ դաստիարակուհին ընդհանրապէս նուազ կ'վարձատրուի քան դաստիարակը. դաստիարակին և դաստիարակուհւոյն վարձուց նուազագոյն գումարին մէջ այս քիչ մ'անիրաւ տարբերութիւնը չգնելու պատիւը միայն Զուրիխի կ'վերաբերի։ Վերջին տարիներու մէջ հրատարակուած դպրոցական շատ մը տեղեկագիրներ բաղդըներով լեցուն են դաստիարակաց վարձուց քանակի մասին և տեղ տեղ խորը ջանքեր կ'ըլլան այս վարձքն հետ զհետէ բարձրացնելու։

*** Եթէ դաստիարակաց թոշակի հարցէն անցնինք ուսմանց ծրագրի խնդրոյն, նոյն պէսպիսութիւնը, նոյն զանազանութիւնները պիտի տեսնենք։ Սակայն քանի մը ճիւղեր կան որ ամէն դպրոցի մէջ, առանց բացառութեան, կ'աւանդուին. ասոնք են՝ մայրենի լեզու, թուաբանութիւն, պատմութիւն, Զուիցերիոյ աշխարհագրութիւն և պատմութիւն, գիր, երգ, սեղնագործութիւն և մարմնամարզ։ Այս ճիւղերը կ'ուսուցուին մասնաւոր խնամով և կարելի եղածին չափ իրագննական եղանակաւ կամ աւելի ընդհանուր կերպով խօսելով՝ Բեստալոցցիի մեթոտով։ Շահեկան է քննել արդարեւ այն դասագրքերն որոնք այս մեթոտին համաձայն պատրաստուած են. մնաց որ, այս մեթոտին համաձայն դասագրքեր յօրինելու ձգտումն հետզհետէ աւելի կ'շեշտուի կ'ընդհանրանայ. այս կերպ աշխատութեան փառաւոր նմոյշ մ'ըն էր յուցահանդէսի դասագրքերը շքազարդող աշխարհագրութեան դասագիրք մը, որոյ յօրինման աշխատակցած են Ժընէվի, Վօի և Նէօշաթէլի նահանգներուն դաստիարակները։

Վերոյիշեալ ճիւղերէն վերջ, որոնք առանց բացառութեան կ'ուսուցուին ամբողջ Զուիցերիոյ նախակրթարաններուն մէջ, ուսմանց ծրագրին մէջ ամենէն յաճախ տեսնուած ուսմունքն են՝ երկրաչափութիւն, ընդհանուր աշխարհագրութիւն, բնական պատմութիւն, գծագրութիւն և կրօնագիտութիւն։ Տեղ տեղ նաեւ, երկրագործական կամ ճարտարական նահանգներու մէջ, պարտիզամշակութիւն, ծառամշակութիւն, գիւղատնտեսութեան տարրերք կայլն։ Ասոնց մէջէն երկրաչափութիւնը բնաւ չաւանդուիր հինգ — վեց նահանգներու մէջ, միայն մանչերու կ'աւանդուի Լը Վալէի մէջ. կամայական է անոր ուսումն Ֆրիպուրկի և Դէսէնի մէջ։ Այս վերջին նահանգի նախակրթարաններուն մէջ աշխարհագրութեան ուսումն ալ կամայական է։ Բնական պատմութեան ուսումը, կամայական է Ֆրիպուրկի և Դէսէնի նախակրթարաններուն մէջ, բացակայ է վեց—եօթը նահանգներու դպրոցներէն։ Գծագրութիւնը բնաւ չաւանդուիր մէկ երկու նահանգներու մէջ և կամայական է ուրիշներու մէջ։ Երգն աւելի կ'մշակուի ընդհանրապէս գերմանական Զուիցերիոյ մէջ և կամայական է Իւրի նահանգին մէջ։ Գալով սեղնագործութեան, որոյ ուսուցումը նոյնպէս կամայական է Իւրի և Աբէնցէլ նահանգներուն մէջ, Զուիցերիոյ մէջ, ամէն կողմ, ամենէն մեծ խնամով մշակուած ճիւղերէն մէկն է, մին ուսմանց այն ճիւղերէն որոց համար համեմատաբար առատ գումարներ կ'ծախսուին։ Մասնաւոր դասընթացքներ կան սեղնագործութեան տեսական և գործնական ուսման համար։

Պէրն նահանգին մէջ սեղնագործութեան դասերուն կցուած են նաեւ կրկնութիւններ տեսական և գործնական մանկավարժութեան, թուագիտութեան, գծագրութեան, երգի։ — Ժընէվի նախակրթարաններուն աղջկանց յատուկ ձեռական աշխատութեանց դասերու թերին կ'լրանայ լրացուցիչ դասընթացքներու մէջ, ձեւագիտութեան, ոգեստաշինութեան, և գիւղերու մէջ արդկման դասերով։

Մարմնամարզի ուսուցումը Զուիցերիոյ մէջ որչափ կարեւոր ըլլալն հասկցնելու համար բաւական է ըսել թէ կառավարութեան հրամանով իսկ ստիպողական է այն, այնպէս որ շատ քիչ նահանգներու դպրոցներուն մէջ միայն մեծ զարգացում մը չէ ստացած այս ուսումը։ Երեք նահանգներ, Վօ, Ժընէվ, Նէօշաթէլ, տարի մը առաջ մասնաւոր ուսուցիչներ և քննիչներ ղրկեցին ի Շուէտ, ուսումնասիրելու համար շուէտական մարմնամարզանաց բանաւոր մեթոտը, կոր մասնաւոր յօդուածով մը պիտի ծանօթացնեմ անոնց՝ որ գաղափար չունին այս մեթոտին վրայ։

Ե. Թ. ՀԻՆԴԼԵԱՆ

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔՆ ՈՒ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

ՄՈՒՇ, 20 Օգոստ. 97.

Դպրոցի վրայ երկար խօսիլ աւելորդ է, զի բաց ի Ս. Կարապետի միաբանութենէն, երախայք իսկ դպրոցի նշանակութիւնն ու վեհութիւնը բնականաբար ըմբռնելով է որ կտրատած քերական մը անթատակ, կ'դիմեն գիւղի քահանային կամ տէր-Ֆըթիին, բաց սրունք ու անօթի, «այբ ու բենը» սորվելու, զոր գտնելու ու գիտցնելու համար, մեր Հացեկացի երկնային վարդապետը զերկնայինս յերկիր խոնարհեցոյց։ Կէս դարու մէջ տեսած ու լսած է, Ս. Կարապետի դպրոցն յիշուելու արժանի 4-5 վարդապետ տուած է ազգին. դասատու և գրագէ՞տ. եւ այն եւս միայն վարժ ի հայ լեզու.— տասն — և այն եւս աչխ կ'յիշեմ ու կ'ըսեմ զի մի՞ գուցէ լաւագոյն գիտցող մը ելնէ ըսէ չորս-հինգ. Իսկ դպրոց տեսեր ու լսեր ենք երեք-չորս վանահարց օրով միայն, որ հազիւ տեւեր է երկու-երեք տարի. զի ներքին խառովութիւնք ու կուսակցութիւնք իրենց ահեղ ալիքներով բաղխելով դպրոցին, տապալեր են նորա բարոյականն հետ և նիւթականն. այժմ եւս չեմ կրնար զընթերցողս չըջեցնել դպրոցի սեմէն ներս, զի պիտի ամչնամ, ո՛չ գրադարան ու դասարան, ոչ գրատախտակ ու գրասեղան, ոչ թուղթ ու թանաք, ոչ դասատու ու դասագիրք, ոչ սեղանատուն ու սերտարան, ոչ ի գիշերի լուսատու գէթ ճրագ մը և ոչ ի ցերեկի ի ցրտութեան տաք վառարան մը, միայն կ'բաւականանամ մատնանիշ ընել և ցուցնել թէ վանքի հիւսիսակողման չէնքն որ կ'նայի ձիոց ախոռին՝ դպրոցն է, ուր կան 10-15 խեղճ տղաք թոռմած և թմրած, յորոց ոմն մեծ եւ փոքր՝ վարդապետաց, սարկաւագաց և պաշտօնէից զաւակ, աղքական և ճորտերու ճետերն են եւ կամ ժառանգական վարդապետացուք, ունին իրենց հասակակից տնտես մը և դասատու մը որ միայն հասակաւ բարձր է աշակերտներէն։ Առանց երկար բարակ խօսելու Ս. Կարապետի դպրոցի վրայ, սա չափն ըսեմ. ուշադրութի՛ւն. այդ դասատուն իբր վարձ ստացաւ մեկուկէս տարուան համար 150 ղրշ. փարա, 24 կանգուն ամերիկան կտաւ, 2 թոփ մունուսա, 1 զոյգ ոտնաման, 4 կանգուն սեւ կտաւ և այն եւս ոչ առանց աղմուկի. ճշմարտութիւն է գրածս, սակայն ո՞վ կրնայ դիտողութիւն ընել, զի դպրոց նպատակաւ այս վիճակի մէջ կ'պահուի։

Դպրոցի մէջ սենեակ մը կայ անշուք, որոյ վանքեցիք «Թանգարան» կ'ըսեն. կայ երեք մատենադարան յորոց մին կ'պարունակէ գրչագրքեր։ Այդ մատենադարանաց, կամ աւելի պատշաճօրէն խօսելով, այդ վանքեցւոց ընթերցասիրութեան և կրթասիրութեան վրայ հիմնական գաղափար մը տալու համար, հերիք է ըսել որ այդ գրքերու կարդացողը չի կրնար գիտնալ 50—60 տարուան մէջ ի՞նչ նոր գիտութիւնք, արուեստք ծաղկած են աշխարհի մէջ. կ'յանդգնիմ ըսել թէ նոյն իսկ Կալիլէն ու Իսահակ Նեւտոն եթէ ողջնան և իրենց սքանչելի գիւտերուն վրայ խօսին, անշուշտ պիտի դատապարտուին այդ վանքի միաբաններէն (բացառութիւն աննշան). Իսկ երբ Կուլթթիմպերկն ելնէ և իր անմահ գիւտի պաշտելի գործիքները տեսնէ Ս. Կարապետի փոշիներու և աղբերու մէջ, ինքն իր ոսկորը պիտի ծամէ, լի աննարին սրտմտութեամբ եւ բարկութեամբ։

Մատենադարանաց գրքերն ընդհանրապէս 50—60 տարեկան են, հին հեղինակութիւնք, խորհրդածութիւնք, թարգմանութիւնք եւ մեկնութիւնք, եթէ կան քանի մը նոր դասագրքեր. թէեւ պատռտած, մէկ-երկու ուսումնասէր վանահարց օրով առնուած են։

Գրչագրաց մէջ հին բան չկայ, բաց ի Ս. Հեթումի ձեռագիր Աւետարանէն, փոքրիկ չարականէ մը, եւ քանի մը կտոր մագաղաթեայ գրքերէ որք եկեղեցին դրուած են և տարին անգամ մը զարեւ կ'տեսնեն։ Երանի՛ թէ եղածներն ապահով, անկորուստ և մաքուր մնային եւ կարդացող ունենային, զի ինչ որ լաւ եւ հին գրքեր եղած են թէ՛ նոր, թէ գրչագիր, թէ տպագիր, գողցուած ու կորսուած են. ինչպէս «Պատմութիւն Սիւնեաց» մագաղաթէ գիրքն եւ ուրիշ շատեր, զի ով որ եղած է գրապահ, լաւ գրքեր տուեր է հօս ու հոն, գոլցեր է եւ խղճի ամենայն հանդարտութեամբ ցուցակին մէջ դէմերնին նշանակեր է «կորսուած». հարցնողն ո՞վ է։ 7—8 տարի է որ լաւ կ'պահուին սարկաւագի մը ձեռաց տակ։

Հնութեանց թանգարանն անմեան ու ճոխ եղեր է, բայց 71 տարի առաջ, վանականաց դատապարտելի անտարբերութեամբ ոչնչացեր է։ Ցիշենք մի քանին.

1. Թագ և այլ աւագ պիտոյք Լուսաւորչի։
2. Լուսաւորչի՝ պատարագի ոսկեթել շապիկ։
3. Վերջին Դատաստանի պատկեր մը մագաղաթեայ, 4 կանգուն լայնութեամբ և 6 կանգուն բարձրութեամբ։
4. 170 կտոր մագաղաթեայ գրքեր, ասորի, յոյն եւ մեհենական տառերով։
5. Շիշ մը քիմիական ջուր կնքելու։
6. 250 սնտուկ կնքելու, ամբողջն ալ հնութիւնք և սրբազան հին անօթք. այդ սնտուկներէն 50ը կ'կրեն եղեր 24 մեծաւոր-վանահարց կնիքները։
7. Եօթն ձոյլ արծաթոյ, իւրաքանչիւրն երկու լիտր կշռող։
8. Զոյլ մը ոսկի, կշռող երկու լիտր, են. են. հին զարդեր։

Արդեօք այն ժամանակն ալ չէ՞ն գրած թէ Ս. Կարապետն աղքատ է. այո՛, աղքատ է Ս. Կարապետը. սով կ'տիրէ ի Ս. Կարապետ, այլ ոչ հացի ու ջրի. մարդո՛ւ. այո՛, մարդ պէտք է. անճարակ ու տգէտ վարիչներ եւ միաբաններ անոր կործանը կը փութացնեն. պարզ ապաւորութենէ և մշակութենէ վարդապետութեան ու իշխանութեան հասնող անձնաւորութի՞ւնք պիտի ազատեն զՍ. Կարապետ իր բարոյական անկումէն։

Միաբան Ս. Կարապետի վանուց Մշոյ
Ա. ՍԱՐԿ. ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ

ԳԱՒԱՌԱՑԻՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՔ

ՇԱՊԻՆ-ԳԱՐԱՀԻՍԱՐ, 16 օգս. 97

Քաղաքիս ազգ. երկսեռ վարժարանին տարեկան հարցաքննութիւնք սկսան անցեալ ամսոյ 28ին և աւարտեցան ամսոյս 9ին։ Գրեթէ կիսամեայ արձակուրդ մը տալէ յառաջ, կիրակի (10 օգոստ.) դպրոցական հանդէս մը տեղի ունեցաւ Մայր-Եկեղեցւոյ մէջ։ Առաւօտ ժամ երեքին երկսեռ խուռն բազմութիւն մը լեցուցած էր սրբավայրն։ Երբ Միւթէսարրըֆը մի քանի Թուրք պաշտօնէից հետ և գլխաւոր ազգայինք ներս մտան, հանդէսն սկսաւ. և աշակերտք յառնկայս երգեցին Վեհ. Կայսեր նուիրեալ երգ մը ու կարդացուեցաւ թուրք. ուղերձ մը։ Ի դիմաց Հոգաբարձութեան Հմայեակ էֆ. Ղարիպեան հակիրճ ու ամփոփ տեղեկագրով մը պարզեց 96-97 տարւոյ դպրոցին վիճակն, եղած ջանքերը՝ բարեկարգութեան ու յառաջդիմութեան համար. խոչընդոտները՝ դասախօսներու և դասագրքերու նուազութեան պատճառաւ, և յաջորդ տարւոյ մէջ կրթական գործին աւելի արդիւնաւոր ըլլալու ակնկալութիւնն, այժմէն ձեռք առնուած բարւոքումներուն շնորհիւ։ Ընթերցաւ նաև քննիչներէն միոյն խնդակցութեան գիրն, աշակերտաց ըրած զգալի յառաջդիմութեան նկատմամբ։

Ցետոյ աշակերտք ու աշակերտուհիք կարդացին հայ. ճառեր ու չափաբերութիւններ, արտասանեցին հայ. ու թուրք. հրահանգիչ տրամախօսութիւններ, բարոյական գեղեցիկ պատմութիւններ։ Ատենախօսութիւնք կ'ընդմիջուէին աշակերտաց ու աշակերտուհեաց փոխն ի փոխ երգած քաղցրաձայն երգերովը։ Աւագ ուսուցիչ Սերովբէ էֆ. Պետրոսեան բանախօսելով ըսաւ թէ ծնողք փոյթ չեն տանիր իրենց զաւակները դպրոցական տարեգլխին վարժարան զնելու, այլ իրենց ուզած օրը կ'բերեն, այնպէս որ ամէն ամիս դպրոցը նորեկ աշակերտներ կ'ընդունի, որ բնաւ չեն համապատասխաներ ծրագրի այս կամ այն տարիին. գանգատեցաւ հայերու անտարբերութեան վրայ զոր ցոյց տուած են՝ քննութեան պահուն իրենց զաւակաց արդիւնքներն իմանալու չփութալով, և յիշեց տնական կրթութեան պէտքը գործակցելու համար դաստիարակի աշխատանաց։ Ի ցոյց դրուած էին աշակերտաց գծագրութեան տարեկան ձեռագործներն ալ։

Ցաւարտ հանդէսին, տեղւոյս Մէտրիֆի ժողովոյն նախագահ Եուսուֆ էֆ. մտնելով աշակերտաց, դասատուներուն ուղղելով խօսքը, գոհունակութիւն յայտնեց աշակերտներուն ատենախօսութեանց համար, եւ յորդորական խօսքերէ յետոյ ծանոյց թէ մինչեւ յառաջիկայ դպրոցական նոր տարեմուտ թուրք. դասախօս մը պիտի նշանակուի եւ յատկացուի ազգ. վարժարանին։ Դպրոցն երկու տարուան չափ միայն կանոնաւոր ընթացք մը բոլորած ըլլալով ծրագրի համաձայն, այս տարի չունեցաւ ընթացաւարտներ. տարի մը վերջ պիտի սկսի ունենալ։ Անցեալ տարի մրցանակաբաշխութիւն եղած է, բայց այս տարի զանց առնուած։ Բոլոր ծնողք ու ազգայինք կարախ սրտով տուն դարձան իրենց հետ տանելով գեղեցիկ տպաւորութիւններ։

*** Նահանգիս կուսակալն իր քննական պտոյտ մը կատարելու ելած էր նահանգին ամէն կողմը. Բռ. երեկոյ (11 օգոստ.) քաղաքս ժամանեց։ Քաղաք. եւ զինուոր. պաշտօնեայք ընդ առաջ գացին դիմաւորելու, ինչպէս եւ բոլոր դպրոցներու աշակերտք։

Գ. Աբրահամեան

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐՆ Ի ԲԱՂԷՇ

(ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի)

ՊԻԹԼԻՍ, 12 Օգս. 97

Անկարելի է լռել երբ խնդիրը կրթութեան և դպրոցներու շուրջը կը դառնայ։ Խարխլեցաւ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ վարժարանն ալ։ Երեք ամիս շարունակուելէն ետք, նոյն վարժարանին Հոգաբարձութիւնն, յոյսը դնելով աշակերտաց թոշակներուն վրայ, նորոգեց դասատուաց պաշտօնագիրը՝ թոշակի յաւելումով։ Ութ օր չանցած, աշակերտներն սկսան աններեւութանալ, գրասեղաններ իրենց դատարկութեամբ փայլեցան, Հոգաբարձուք վարժարանն այլեւս պահելու անկարողութիւննին ցաւ ի սիրտ խոստովանեցան. ուսուցիչք հեռացան, մին՝ Վանեցի, շատ բարեբախտ գտնուեցաւ, նոյն օր Վանէն ստանալով զինք պաշտօնի հրաւիրող մի նամակ. ծափ զարնելով մեկնեցաւ չորս օրէն ընտանիքով։ Հօս կ'ներկայանայ վերլուծման արժանի մի խնդիր։— Ինչո՞ւ գոցուեցաւ, կամ խարխլեցաւ այդ վարժարան ու գլխաւոր ուսուցիչը մեկնեցաւ։—Որովհետեւ դրամ չի կար, պիտի պատասխանէին։ Սակայն այնպէս չէ՛, աւելի ճիշդ պիտի ըլլայ եթէ ըսենք «կամք չի կար»։ Աւել-Մէյտանի թաղ, 300 տուն, վաճառական կամ արհեստաւոր, բաւականին բարեկեցիկ, ի բաց առնլով շուկայի աշակերտները, 120 աշակերտ տուած էր այդ վարժարանին, 40ը ձրիավարժ ընդունելով, մնացեալ 80ը թոշակ տալու կարող. տարեկան 30—150 ղրշ. առ առաւելն, ըստ կարողութեան. Ինչո՞ւ չտուին։ Այնչափ բան իր զաւկին կրթութեան խնայող հայրը (մեծ մասն այսպէս է) ահա այս վիճակին հասցուց վարժարանը։ Մտաց մանուկն ի՞նչ համարում պիտի ունենայ զինք կրթող ա՛յն ուսուցչին վրայ, որ 50-100 ղրշ.ի մը փոխարէն ամբողջ տարի մը, հազի հանելով, զինք կրթել յանձն կ'առնէ, և իր հայրն առանց երեք տապարտ մնալու, շնորհակալ ըլլալու,

իր ներկայութեան կ'ըսէ. «աղբեր, մէկ տղու համար էսքան փարա կը տրուի՞. մեր ո՞ր Ֆէ-ճէճարը տարին 2—3000 ղրշ. կ'շահի որ վարժապետին այդչափ վարձք դ'կտրէք. ++ֆը կուզէ նէ, չկայ վարժապե՞տ. չատ չեղաւ կ'բերեմ խանութ, ինչ որ սովրաւ, խեյրիք է։»

Ս. Գէորգ եկեղեցին իր ծխականներով թեմն է Խնդրակատարի Վանքին. այդ Վանքը կրնար 20—30 լիրայի գումար մը յատկացնել այդ վարժարանին և կանգուն պահել զայն. այսու աւելի արհամարհանաց արժանի չպիտի՞ նկատուի Խնդրակատարի Թաղականութիւն, որ այդչափ զոհողութիւն կրնար ընել ու չըրաւ։ Վանքը պարտք ունի եղեր, սակայն այդ կրնա՞յ չքմեղանք մ'ըլլալ։ Վանքին կտակուած բաւական դրամներ կան, ինչո՞ւ չեն գանձուիր, թէ՛ պարտքը վճարելու, թէ՛ վարժարանին գոյութիւնը պահպանելու։

Ուրախութեամբ կարդացինք Ս. Պատրիարք Հօր ա՛յն կարգադրութիւնն, որով նորընտիր Ս.առաջն. Տեղապահն հօս ժամանելուն Խնդրակատար Վանքին մէջ նոր Հաստատութիւն մը պիտի բանայ չքաւոր տղոց համար։ Պիտի յաջողի այս անհրաժեշտ ձեռնարկին մէջ, եթէ ինքն իր գիտցածին պէս ազատակամ գործէ։

Կ. Ս. ԹՈՒԽՄԱՆԵԱՆ

ԵՕԹՆԵԿԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ ՌՈՏՈՍԴՈՅԷ

ՌՈՏՈՍԴՕ, 3/15 Սեպտ. 97

Աստուածածնայ տօնէն վերջը վարժարաններն հետզհետէ բացուեցան. Ցիսուսեան եւ Հայկեան ըստ առաջնոյն կ'շարունակուին։ Ցովհաննեանի նոր շրջանն ոչ այնչափ խաղաղ կ'սկսի՝ երկու չաբաթներ անցան եւ դեռ ուսուցչական խումբն իր վերջնական կազմութիւնը չէ ստացած։ Թաղական խորհուրդը չուկայի գծուծ հաշիւներ դպրոցական խնդրոյն հետ խառնելու ձախող ընթացքն ունեցաւ, դասատուաց թոշակներէն ամսական չնչին գումար մը չահելու նպատակաւ. բայց ոչ միայն չյաջողեցաւ ան այս, այլ եւ բարոյապէս իր վարկը կորսնցուց, քանի որ վերջէն ամէն զիջումներ յանձն առաւ և ամսականներու վրայ յաւելումներ ընելու ստիպուեցաւ, որպէս զի ուսուցիչները չհրաժարին։ Օգս. 25էն ի վեր վարժարանը բացուած է պաշտօնապէս. սակայն դասախօսութիւնք ցարդ չեն սկսած. այս պատճառաւ աշակերտներէն շատեր դեռ փողոցները կ'թափառին։ Ահաւասիկ բանադրօսիկ արձակուրդ մը, որ կրօն. Ժողովոյ հաստատած տօներուն կրկնապատիկն է Թուով։ Եթէ դպրոցը վարող մարմինն անհոգ և ծոյլ արձակուրդ մը անցուցած չըլլար եւ օրաւոր կարգադրուած ըլլային դպրոցական խնդիրներն, հիմա արդէն դասաւանդութիւններն սկսուած պիտի ըլլային և ազգը պիտի չտուժէր բարոյապէս եւ նիւթապէս։

Մանկապարտէզը դեռ չէ բացուած և երեւոյթներէն դատելով բացուելիք ալ չունի։ Այս գեղեցիկ հաստատութիւնը բացուած էր Հմայեակ եպիսկոպոսի Առաջնորդութեան օրով և անընդհատ կ'շարունակուէր 5-6 տարիներէ ի վեր առանձին Խնամակալութեան մը ձեռքով. բայց մանկապարտիզպանուհւոյն մտալուտ ամուսնութեանն առթիւ, նոր Խնամակալութիւնն այնքան անճարակ գտնուեցաւ որ չկրցաւ կամ չուզեց ուրիշ վարժուհի մը ճարել և մեր մանուկներուն համար այս օգտակար ձեռնարկը դադարման դատապարտուեցաւ։ Վարդե*******ներուն աչքը լո՛յս, մե՛ղք մանուկներուն։

*** Առեւտրական հրապարակն հետզհետէ կ'ոգեւորուի, օրական նայլերուն թիւը 4-500ի կ'հասնի, նոյնքան ալ ուղտ։ Արմտեաց գիները գրեթէ նոյն կ'մնան մէկ երկու չաբաթէ ի վեր. ցորենը կ'արժէ, ոսկին 135 ղրշ. ի հաշւով, 25-30 ըստ տեսակին, գարին՝ 9-10, վարսակ 8½-9½, թուջնակեր 19-20, հաճար 14-16։ Բ.

ԿԷՏԻԿ-ՓԱՇԱՅԻ ԹԱՂ. ԳՈՐԾԵՐԸ

Բիւզանդիոնի 255րդ թիւոյն Դ. երեսին մէջ Մկրտիչ Խաչիկեան և Մ. Իլվանեան ստորագրութեամբ անտեղի հերքում մը կարդացի։ Շատ ճիշդ էր մեր գրածն Ընտրող. Ժողովոյ կազմակերպութեան մասին, քանի որ անոր հրաժարող երեք անդամոց տեղ նորեր չէին առնուած։ Կ'կրկնենք թէ Թաղին ընտրողաց ցանկը չէր պատրաստուած, և հինէն մնացած ու եկեղեցւոյն գաւիթը կախուած ցանկը մեր ըսածին հերքումը չէ. եթէ պահանջուած ցանկը պատրաստուած էր, ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ թաղեցական ազգայիններու տուներն, ինչպէս և մայրաքաղաքէս չատոնց հեռացած և օտար երկիր հաստատուած թաղեցւոց տուները քուէթուղթեր կը ղրկուին, իսկ թաղին մէջ գտնուող կարգ մը թաղեցիներու չեն ղրկուիր։ Եթէ ընդունինք որ Ընտրող. Ժողովը պատրաստած էր ընտրողաց ճշգրիտ ցուցակն, հարկ կ'ըլլայ ընդունիլ նաև որ վերոյիշեալ ղեղծումները գիտակցաբար գործուած են։ Շատ իրաւամբ ըսած էի թէ այսպիսի ընտրութեանց պահուն, ընտրելեաց ցանկին հետ ընտրողաց ցանկն ալ պէտք է ղրկել ընտրողաց. այս դիտողութիւնն ընդհանուր կերպով ըրած էի այս առթիւ և ո՛չ թէ Կէտիկ-Փաշայի համար մասնաւորած, եւ իրաւ կ'արժէ որ դրուէ Սահմանադրութեան Վերաքննիչ Յանձնաժողովոյ ուշադրութիւնը։

Գալով առժամանակեայ գործառնութեանց, անհիմն է թէ անոր պաշտօնի կոչուած պահուն ամսական 360 ղրշ. հասոյթ միայն կար՝ 3500-4000 ղրշ. անդեղչելի ծախքի մը փոխարէն. ամսական ծախքը 2400 էն պակաս էր, իսկ հասոյթը նոյն գումարէն աւելի. հետեւաբար Առժամանակեայն դժուարին կացութեան մ'առջեւ չէր գտնուեր՝ երբ պաշտօնի անցաւ. այս վիճակին մէջ կ'գտնուէր նախորդ Խորհուրդը, քանի որ բուն տնտեսական տագնապի պահուն էր որ կ'պաշտօնաթողէր կամ իր պաշտօնը կ'երկարաձգէր Պատրիարքարանի խնդրանօք, մինչդեռ տնտեսական տագնապը մեղմացած էր՝ երբ Առժամանակեայն պաշտօն ստանձնեց։ Պարտքի մասին ալ մեր ընդդիմախօս պարոններուն ըսածը սուտ կամ սխալ է։ Նախորդ Խորհրդոյն հրաժարած պահուն 2459 ղրշ. 10 փր. պարտք կար պաշտօնէից, իսկ հիմա կայ 4500 էն աւելի. ո՞ւր է արդեօք իրենց վճարած պարտքը։ Իսկ կտակաւ դպրոցին վճարելի 800 ղրշ. ը 300ի իջեցնելու արարքին մէջ բնաւ չի կրնար արդարանալ Առժամանակեայն՝ ժամանակին կալուած գնուած ըլլալուն համար։ Զատկի առթիւ իւղացին անունով հաւաքուած 70 ոսկւոյ չափ գումարն ի՞նչ ըրին և ի՞նչու չի վճարեցին վարժարանին իրաւունքն, և հիմա պատ ի պատ դարձուածներով ինքզինքնին արդարացնելու ելեր են Պ. Խաչիկեան և Պ. Իլվանեան։ Ուղղամտութենէ եւ բարեխղճութենէ այսքան զուրկ պատասխան մը չէինք սպասեր Առժամանակեային այս երկու անդամներէն։

Ց. Գ. ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ

ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ.— Մալիմադի մէջ կ'կարդանք.— «Մեր երեկի թիւոյն մէջ ծանուցինք թէ հաշտութեան բանակցութիւնք աւարտած են եւ թէ պատերազմի տուգանքին համար Անգլիա փոխառութիւն պիտի ընէ Ցունաստանի։ Սակայն արտաքին գործոց Նախարար Թէվֆիք փաշա եւ միջնորդող մեծ տէրութեանց դեսպանք այսօր Եչ. (երէկ) պիտի գումարին ի Թոփհանէ, որով այս նիստին մէջ տրուելիք որոշմամբ խնդրոյն մանրամասնութիւնն ու ճշմարտութիւնը պիտի հասկցուին։»

—Լ. Հէրըլտ եւս իր երեկի թիւով կ'ըսէ թէ բանակցութեանց վերջացած ըլլալուն եւ Անգլիոյ կողմէ Ցունաստանի փոխառութեան մը լուրեր կանխահաս են։

ԿՐԵՏԷ.—Հավաս Հանեայէ Սեպտ. 12 թւով հեռագիր մը կ'ստանայ թէ փրանս. հրամանատարն ապստամբաց ձեռքէն երկու երիտասարդ ազատեր է եւ թէ ապստամբաց հետ կ'բանակցի ուրիշ մէկ քանի հոգիներ ալ ազատելու։

ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՈՒՐԴՆ երէկ կէսօրէն յետոյ տեղի ունեցաւ ի Թոփհանէ։

ՔԷՕԼՆԻՇԷ ԶԱՅԹՈՒՆԿ կ'ըսէ թէ հաշտութեան պայմանաց նկատմամբ մեծ տէրութեանց միջեւ եղած անհամաձայնութիւնը վերցած է և թէ հաստատապէս կ'յուսացուի որ մինչեւ որ հաշտութեան դաշնագիրն ստորագրուի, այս մասին ա. և է. կողմէ դժուարութիւն չյարուցուի։

Ռէժիին երեսուն հազար բաքեդ Ա. կարգի սիկառէդ նուիրեց Բարեգործական Պազարին։

ՇՈՎԱԿԱԼ ԲՈԴԻԷ, հրամանատար փրանս. նաւատորմին ի Կրետէ, Իզմիր գնաց։

ՊԱՐՍԻՑ Շահը չորս հարիւր ոսկի նուիրեց Բարեգործական Պազարին։

ՀԱՆԵԱՅԷ սեպտ. 13 թւով կ'հեռագրեն թէ անգլիացի գնդ. Զերմայ-ուի կողմէ Գանտիայի շրջակայ խոլամաքնակ գիւղերը ղրկուած երեք քննիչ յանձնաժողով արգելքի չեն հանդիպեր և հաստատեր են թէ Իսլամաց յատուկ կալուածոց մէկ երրորդ մասը փճացուեր է։

ՎԷՀԳԻ ՓԱՇԱ, որ Վեհ. Սուլթանին կողմէ չնորհեալ սուրերն ու չքանշաններն տարած էր, ինչ ինչ քննութեանց համար մի քանի օր Լարիսա պիտի մնայ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին գործոց նախարարը, դեսպանաց հետ ունեցած մասնաւոր տեսակցութեանց միջոցին, յայտարարեր է թէ հաշտութեան դաշնագրոյն ստորագրութիւնն յետաձգող խնդիրները մեծ կարեւորութիւն չունին և հաստատապէս կ'յուսացուի որ ի մօտոյ ստորագրուի։ Սակարանի մէջ կ'ըսուի թէ սեղանաւոր Մ. Պարտաք պիտի մասնակցի այն սեղանաւորաց խումբին որ տուգանքին համար դրամ փոխ պիտի տայ Ցունաստանի։

ԱԹԷՆՔԷ կ'հեռագրեն Սեպտ. 16 թւով թէ վարչապետ Մ. Րալլի դեսպանաց այցելութիւն տալէ յետոյ արքայական պալատը գացեր է։ Թագաւորն հաշտութենէն յետոյ Տանիմարքա պիտի երթայ։ Ելմտական Նախարարը պիտի հրաժարի։

—Խալքիսի հիւանդանոցներուն մէջ չաբաթուան միջոցին 41 հիւանդներ մեռեր են ծաղկախտէ։

—Բադրասէ կ'գրեն թէ տուգանքի հանգանակութեան համար եկեղեցւոյն մէջ մետրապոլիտին գիրը կարդացուած պահուն ժողովուրդը սուլեր է։ Րալլիի դահլիճին դէմ ցոյցեր կ'ըլլան եղեր։ Օտար հիւպատոսք խնդիրը կ'տեղեկագրեն Աթէնքի դեսպանաց։

—Կ'յուսացուի որ Ցունաստանի Երեսփ. Ժողովն ալ ընդունի՝ Մեծ Տէրութեանց կողմէ հաշտութեան համար առաջարկուած պայմանները։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐԸ.— Դոզիսի ռազմափորձերը Դչ. աւարտեցան։ Ֆրանց Եոսէֆ և Վիլհէլմ կայսրերը ներկայ գտնուեցան։ Ցաւրաս ռազմափորձերուն Աւստրիոյ կայսրը չնորհակալութիւն յայտնեց Վիլհէլմ Բ.ի՝ ռազմափորձերուն մասնակցած ըլլալուն համար և յարեց թէ կ'ջանայ վարել բանակին եւ պետերուն կրթութիւնն այնպէս որ կարենան ամէն պահանջմանց պատասխանել ի դէպ պատերազմի։ Վիլհէլմ Բ. չնորհակալութիւն յայտնեց և ըսաւ թէ զինուորաց հրամատարներուն աղղուութեան նկատմամբ Ֆրանց Եոսէֆ թագաւոր-կայսեր ըսածը կրկնելէ զատ ուրիշ ըսելիք մը չունի և միայն կը բաղձայ որ այս քաջարի բանակ երկար ատեն իր գլուխն ունենայ իր պատուական պետը՝ Ֆրանց Եոսէֆ թագաւոր-կայսրը։ Երկու վեհապետք որսորդութեան գացին՝ ժողովրդեան եռանդագին ցոյցերուն մէջտեղ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետ Հօէնլոէ իշխանին պաշտօնէ քաշուիլը վերջնական կ'համարուի։ Իրեն յաջորդ պիտի ըլլայ, կ'ըսուի, իշխան Ֆոն Հացֆէլտ—Դրախէնպէրկ, որուն անցեալ տարի ալ առաջարկուեցաւ այս պաշտօն։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ.— Կալլէսի իշխանն ի մօտոյ Հռոմ երթալով պիտի հիւրընկալուի արքայական պալատը։ Արքունեաց շրջանակներուն մէջ կ'ըսուի թէ այս ուղեւորութիւն գերազանցօրէն քաղաքական հանգամանք մը ունի եղեր։ Իտալեանգլ. համաձայնութիւն մը պիտի գոյանայ՝ Ափրիկէի մէջ հետեւելի քաղաքականութեան համար։

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԱՖՂԱՆՍՏԱՆ.— Նոր կ'ծերքէ լրագրոց այն լուր թէ Աֆղանստանի Էմիրը լաւ յարաբերութիւններ չունի Թուրքաստանի ռուս կառավարչին հետ։ Ընդհակառակն Ապտուր-րահման խան լաւ յարաբերութիւններ ունի իր երկրին սահմանակից նահանգաց բոլոր կառավարիչներուն հետ։

ՀՐԷԱՅՔ Ի ՌՈՒՍԻԱ.— Ծերակոյտն հաւաքական նիստի մը մէջ որոշեր է որ Ռուսիոյ ամէն մասերուն մէջ բնակելու իրաւունք ունեցող Հրէաները այս իրաւունքը չեն կորսնցներ, երբ ամուսնանան նոյն իրաւունքը չունեցող Հրէից հետ։

ԼՈՒԹԵՐԱԿԱՆ եկեղեցւոյ մը մէջ, Միջիկան նահանգի (Միաց. Նահանգք) ... ւանի մը մէջ, իր քենիին հետ պսակուելու խնդիրը ծանր վէճ մը յարոյց անցեալ չաբթու։ Հովիւ Պէքեր բնաւ անպատեհութիւն մը չէր տեսներ որ մարդ իր մեռած կնոջ քրոջն հետ պսակուի։ Այսպէս քարոզեց բեմին վրայ, ինքն և իր համախոհ հերետիկոս արտաքսուեցան Լութերական Սինոդէն։ Բայց Վեր. Պէքեր չմեկնեցաւ եկեղեցիէն։ Երբ ուղղափառ հաւատացեալն ուզեց իր ձեռքն անցունել եկեղեցին, և չյաջողեցաւ, գնտակի հարուածներով ուզեց դուրս նետել «հերետիկոս»ները։ Բայց առանք մեծամասնութիւն ըլլալով, դէմ դրին, և եկեղեցին իրենց մնաց։ Հիմակ երկու կողմերն ալ դատարան դիմեցին,

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎՈՅՆ Մոսքուայի մէջ գումարման ի յիշատակ Մոսքուայի քաղաքային խորհուրդն 5,000 ֆր. քուէարկած էր իբրեւ մրցանակ նուիրուելու համար այն անձին որ մեր օրով ամենամեծ ծառայութիւն մատուցած է բժշկական գիտութեան։ Բժշկական մասնախմբի մը Թողուեցաւ որոշել թէ ո՛ւմ պէտք է տրուի այս մրցանակ։ Բրոֆ. Վիրխովի առաջարկութեամբ, որոշուեցաւ տալ զուիցերիացի մարդասէր Հանրի Տիւնանի, որ Կարմիր Խաչի Ընկերութեան հիմնադիրն է, միջազգային մարդասիրութեան այն մեծ գործին յատկացնելով իր բոլոր նիւթական կարողութիւնն, և հիմակ ինք համեմատապէս աղքատ վիճակի մը մէջ կ'ապրի։ Որովհետեւ Կարմիր Խաչն (և անոր հետեւողութեամբ Կարմիր Մահիկը) պատերազմի ժամանակ վիրաւորեալներու և հիւանդացածներու մեծ բարիք մը եղած է, այս բարեգործութեան ի յիշատակ 5,000 ֆր. ի մրցանակը միաձայնութեամբ տրուեցաւ զուիցերիացի հիմնադրին։

ՍՈՎ. ՔԼՈՆՏԱՅՔԻ ՀԱՆՔԵՐՈՒՆ ՄԷՋ.—Ի Տօսըն Սիթի, կեդրոն Քլոնտայքի հանքերուն, ձմեռն սկսաւ։ Բազքին մեծագոյն մթերանոցներէն երկուքը փակեցան, ծախելիք բան չունենալով։ Ալիւր գինը կ'պահանջուին ուտելեաց համար։ Եուքոն գետը սառելու վրայ է, և կ'վախցուի որ պաշար հասցնել կարելի պիտի չըլլայ։ Եուքոնի բոլորովին սառելէն առաջ, հազիւ 3-4 շոգենաւք կրնան վեր ելնել և հասնիլ այն քաղաքն ուր ոսկիի դէզերու քով հազարաւոր մարդիկ անօթի մեռնելու դատապարտուած ըլլալ կ'թուին։ Որովհետեւ բախտ որոնելու համար հոն գացած մարդոց մէջ կան շատ մը ստահակներ և նախկին չարագործներ, անկարգութիւններէ կը վախցուի։

ՍԻԱՄԻ ԹԱԳԱՒՈՐՆ Ի ՓՐԱՆՍԱ.— Գչ. Սիամի թագաւորին ի պատիւ տրուած զօրահանդէսէն յետոյ, Հանրապետութեան Նախագահը սեղան մը տուաւ ի պատիւ Շալոնիկքորնի։ Մ. Ֆօռ բաժակ պարպեց Սիամի թագաւորին համար, որ փոխադարձն ըրաւ Նախագահին և Ֆրանս. բանակին համար։ Մ. Ֆօռ նոյնպէս բաժակ պարպեց օտար սպայից, և յանուն երկրին, բանակին ու պետերուն համար, որք անձնուիրութիւն և անձնուրացութիւն ուսուցանելով զօրաւոր դաստիարակութիւն մը կուտան և հուժկու ազգ մը յառաջ կը բերեն։

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ.— Ռուսիոյ նաւային պաշտօնէորդէքն հանգանակութեամբ չքեղ պսակ մը գնեցին դրուելու համար գերեզմանին վրայ այն ֆրանսացի նաւազին որ Մ. Ֆօռի Ռուսիա գտնուած պահուն դիպուածով խղդուեցաւ Նեվա գետին մէջ։ Ծովակալ Ժէրվէ հազար րուպլի ղրկեց Քրոնչդատի քաղաքապետին, որպէս զի նոյն քաղաքին մէջ բարեգործական նպատակներու գործածէ։ Քրոնչդատի քաղաքապետն ալ որոշեց տեղւոյն «Ալեքսանդր» աղջկանց գիմնազիոնին մէջ այդ գումարով սանուհի մը պահել ծովակալին անունով։

ՄԱՐՈՔ.— Ինչպէս ծանուցինք իտալական մարտանաւ մը Դեգուան գնաց Րիֆի ծովահէնութեանց դէպքին առթիւ։ Ասոնց ձեռքը կ'գտնուի նաև ֆրանսացի մը՝ Մ. Ժիրառ։ Ֆրանս. հիւպատոսը ծանոյց սաոր կնոջ թէ ամուսինն ողջ է։ Ֆրանս. հիւպատոսարանն 1500 ֆր. և Ֆրանսայի պաշտպանութիւնը խոստացաւ այն Րիֆցիին որ ողջ բերէ զՄ. Ժիրառ։ Դեգուանէ կ'գրեն թէ Րիֆի ուրիշ ցեղ մը՝ Պոքոխա՝ աւազակներէն բաժին ուզեր է, հակառակ պարագային մէջ սպառնալով յարձակիլ Րիֆցիներու վրայ։

—Անգլ. չոգենաւ մը Պիրէօն տարեր է Բորդուգալցի նաւազներ, որք Րոչֆոր առագաստանաւուն կ'վերաբերին։ Մարոքցի ծովահէնք յարձակած էին այդ նաւուն վրայ։ Նաւն երկու յարձակման կրեր է։ Առաջին անգամ Թանկագին առարկաները կողոպտուեր են։ Ցետոյ ուրիշ ծովահէնք վրայ հասեր և յափշտակելու բան չգտնելով սպաններ են նաւապետն ու երեք նաւազ։ Միւսները թողուեր են։ Անգլ. չոգենաւն Պիրէօն տարածն այս վերջիններն են։

ՀԱՇԷԴԻ հանրածանօթ տպագրիչ—գրավաճառին գրքերու մթերանոցն և կազմարարի գործարանն անցեալ ՇԲ. գիշեր այրեցան մեծամեծ վնասներ պատճառելով, զորս ապահովագրական ընկերութիւնք պիտի տուժեն։ Երեք հարիւր գործաւորք անգործ մնացին հրդեհին պատճառաւ, բայց բարեբախտաբար նոյն իրիկունը չաբաթականնին ստացած էին։

ՇՈՎԱՑԻՆ ԱՐԿԱԾ.— Սան Ֆրանցիսկոյէ կ'գրեն թէ կէտ որսացող Նաուարք անուն նաւ մը հիւսիսային սառուցեալ Ովկիանոսին մէջ սառոյցներէ բանուեր է։ 42 հոգի մեռեր են, որոց 31ը սառոյցներէն ջախջախուելով և 11ը ցրտահար։ Շոգենաւ մը նաւուն տուած նշանները տեսնելով օգնութեան փութացեր և ազատեր է նաւապետը, կինը, Բ. ու Գ. նաւապետներն և 4 նաւազ։ 9 ուրիշ նաւազ չեն ուզեր նաւէն դուրս ելնել. ասոնք ալ միւսներուն պէս կորսուած պիտի ըլլան։

ՓՈԹՈՐԻԿ Ի ՃԱՊՈՆ.—Եոքոհամայէ կ'հեռագրեն Սեպտ. 9 թւով թէ անձրեւախառն սոսկալի փոթորիկ մը ծագելով մեծ ողղումներ պատահեր, բազմաթիւ անձեր մեռեր և անհագին վնասներ եղեր են։ Գերման յածանաւակ մը խրեր է Եոքոհամայի նաւահանգիստին մէջ, բայց անվնաս ազատուեր է։ Նորվեկեան առագաստանաւ մը Թոքիոյի մօտ ընկղմելով նաւազներէ ասոն խեղդուեր և վեցն վիրաւորուեր են։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Լիմոժի մէջ (Ֆրանսա) անցեալ չաբթու Մուրիէ անուն գրաչար մը իր կնոջ հետ մեռած գտնուեցաւ բնակած սենեակին մէջ։ Աղջիկ իրիկունն իրենց վեց զաւակներն պառկեցնելէ յետոյ ըսած էին ամէնէն մեծին, որ 14 տարեկան էր, թէ իրենք հեռու տեղ պիտի երթան, ուշ պիտի գան և թէ մինչեւ որ չդառնան իրենց սենեակէն պէտք չէ որ դուրս ելնեն։ Այր ու կին յետոյ իրենց սենեակը քաշուելով ածուխ վառեր ու վեց նամակ գրելէ յետոյ պառկեր են։ Նամակներէ երկուքն ընդհ. դատախազին ուղղուած էին. միոյն մէջ ըսուած էր. «կնոջս պատճառաւ չէ որ մահուան դիմեցի։»—Կնոջ համար կ'ըսուի թէ գոհացուցիչ վարք չունէր։ Գողութեան համար երեք ամիս բանտ մնացած ըլլալով, դեռ նոր ազատած էր։

ԴՐԻԵԱԴԻ մէջ և շրջակայքը վերջերս սաստիկ փոթորիկ մը ծագեր եւ յետոյ կարկուտ տեղացեր է։ Եղած վնաս հարիւր հազար ֆիորին կ'հաշուուի։

ՀԵՌԱԳՐԵՐ

ՍԻՄԼԱ, 15 սեպտ.— Անգլիացիք յարձակմամբ վերստին գրաւեցին Սամանա լերանց այն գիւղն որ վերջերս թշնամւոյն ձեռքն անցած էր։ Անգլիացիք վանեցին թշնամին Լօքարդի ու Կիւլիստանի ամրոցներէն։

ՕՏԵՍԱ.— Հայէչ պատուիրակութիւնը՝ Լէոնդիէվ կոմսին հետ՝ երէկ հասաւ։ Բեզերսպուրկ կ'երթայ Զարին, Զարուհւոյն ու մայր կայսրուհւոյն յանձնելու Մենելիքի նամակներն ու նուէրները։

ԲԱՐԻԶ.— Բեզերսպուրկէ կ'հեռագրեն թէ ռուս կառավարութիւնը դիտողութիւններ ըրեր է ռումէն կառավարութեան՝ այն միջոցներուն համար զորս այս վերջինը ձեռք առած է Դանուբ մտնող օտար նաւերու նկատմամբ։

—Զրոյց կայ թէ Վիլհէլմ կայսեր փափաքանօք Ռումանիա Երրեակ Զինակցութեան մէջ պիտի մտնէ եւ թէ Կարոլ թագաւորն ամսոյս վերջերը Վիեննա պիտի երթայ՝ իր հաւանութիւնն յայտնելու Երրեակ Զինակցութեան։

—Կոմս Մուրավիէվ Զարին հետ Տպմշգատ պիտի երթայ։

ԼՈՆՏՈՆ.—Ռուսիոյ ելմտական պաշտօնատունը կ'շարունակէ ոսկի գնել Լոնտոնի մէջ։

ԲԱՐԻԶ.—Հանրօգուտ չինութեանց պաշտօնատունն ընդունեց Երկաթուղիներու ընկերութեանց առաջարկն՝ արմտեաց փոխադրութեան սակն իջեցնելու համար։

—Ի Լոնտոն դրամագլուխի բարձրացման մեծ երկիւղ կայ Սակարանին մէջ։

Տոքթ. ՃԵՎԱՀԻՐՃԵԱՆ

ԲԺԻՇԿ, ՎԻՐԱԲՈՅԺ, ՄԱՆԿԱԲԱՐՁ

Թէ իբրեւ Պետական հիւանդանոցներու բժիշկ եւ իբրեւ Բաղդատպետական բժիշկ, եւ թէ իբրեւ մասնաւոր բժիշկ, իր երկարամեայ փորձառութեամբ, ի վիճակի է գոհ ընելու իրեն դիմողները: Վիրաբուժութեան ու Մանկաբարձութեան մէջ ի կիր կ'առնու ամենանոր գործիներն զորս այս անգամ իրեն հետ բերած է Բարիզէ, տեղւոյն մեծ Հիւանդանոցներուն մէջ անոնց գործածութիւնը մօտէն ուսումնասիրելէն ետքն, ապահեխման ու մաքրութեան ամենավերջին մէթոտներն, որոց շնորհիւ Վիրաբուժութեան ու Մանկաբարձութեան գործողութիւնք այժմ անվտանգ եւ ապահով կը հանդիսանան արդի Գիտութեան եւ Արուեստին առջեւ. Ամէն օր հիւանդ կ'ընդունի իր տունը, Լանկա, Թուլումպա-Մէյտանը, թ. 128, եւ Բշ., Եշ. եւ Շբ. օրերը ժամ 4-6 Մէրհամէթնեան դեղարանը Պանչէ-Գաբու: Եշ. նոյն ժամերուն աղքատներն ձրի կ'նայի Մէրհամէթնեան դեղարանին մէջ: Իսկ Գշ. կէս օրէն ետքն աղքատ հիւանդները ձրի կ'դարմանէ Անտօն էֆ. Գալֆաեանի դեղարանին մէջ ի Լանկա:

ՓՆՋԻԿ

Դիտող կատակախօսի մը կ'ըսէ պչրասէր կրօնաւորի մը, որ սովորութիւն ունէր մեծ խնամով յարդարելու իր մօրուքը. «Հայր, մօրուքիդ համար այնչափ ստակ կ'ծախսես որ, եթէ այսպէս երթայ, մօրուքը գլխէն աւելի պիտի արժէ։»

*** Պ. Կ... ճամբորդութեան միջոցին կ'հիւանդանայ և բժիշկի մը կ'դիմէ՝ որուն կերպարանքը շատ դաժան էր։ Բժիշկը կ'որոշէ արիւն առնել, և երբ կտրոցը պիտի մօտեցնէր բազկին, Պ. Կ. կ'քաշէ բազուկը։ «Ի՞նչ, կ'վախնաք արիւն առնելէ։— Ոչ, Պ. բժիշկ, արիւն առնելէ չեմ վախնար, բժիշկէ կ'վախնամ,» կ'պատասխանէ մարդը։

*** Հանրի Դ.ի բոլոր պալատականք կ'չմշկէին Սէն գետի վրայ որ սառած էր. Հանրի Դ. ինքն ալ փափաք կ'յայտնէր չմշկելու, թէպէտ բաւական վարժ չէր։ Մարաջախտ տը Պասօմփիէր Թոյլ չտուաւ պատշաճ ձեւով մը։ «Բայց միւսներն ո՞րչափ լաւ կ'սահին։— Օ՛, Տէր, դուք միւսներէն աւելի ծանր էք.» պատասխանեց Պասօմփիէր։

*** Քանի մը հոգի կ'խօսակցէին հոգեփոխութեան վրայ. Իրենց մէջէն մարդ մը կ'ըսէ կատակով՝ թէ ինքն Իսրայելացւոց ոսկի հորթն եղած էր։ «Բայց բան մը չէ փոխուած ձեր վրայ, ըսաւ կին մը նոյնպէս կատակով. միայն ոսկին կորսուած է։»

*** Եպիսկոպոս մը կ'ճամբորդէր կառքով, երբ ճամբուն վրայ գիւղացւոյ մը ծանրաբեռնեալ սայլին հանդիպելով՝ կառքը կ'կենայ։ Կառավարն ի զո՛ւր կ'պոռայ սայլորդին՝ որ ճամբայ տայ կառքին։ Վերջապէս եպիսկոպոսը կառքին պատուհանէն դուրս հանելով գլուխը՝ կ'ուզէ սաստել սայլորդն. բայց տեսնելով որ բիրտ և ուժեղ մարդ մ'է սայլորդը՝ շատ յառաջ չերթար եւ կ'ըսէ միայն. «Աշխարհի վրայ միայն սնոտի տեսած եմ դուն.— Այո, տէր եպիսկոպոս, կ'պատասխանէ չինականը, վասն զի մեր գործն է սնուցանել, ձեր գործն է ուսուցանել։»

*** Բրիստոլէ Թագուհին կ'ըսքանչանար դիտելով ճերմակ մարմարէ արձան մը՝ որ կ'ներկայացնէր Ճշմարտութիւնը։ Կարդինալ մը մօտենալով կ'ըսէ անոր. «Օրհնեա՛լ է Աստուած, ճշմարտութեան ճաչակ ունիք՝ զոր չեն կրնար կրել շատ մը մեծեր։— Հարկաւ, կ'պատասխանէ Թագուհին, ամէն ճշմարտութիւն մարմարինէ չէ։»

*** «Ո՛րչափ գեղեցիկ է ձեր եղբայրը, կ'ըսէր օր մը բարեկամ մը դքսուհւոյ մը որ քիչ մը տգեղ էր։ —Այո, Տէր, կ'պատասխանէ դքսուհին. եղբայրս մեր տան բոլոր գեղեցկութիւնները ժառանգեց, իսկ ես՝ բոլոր հարստութիւնը։ Ա. Փ.

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՔՈԼԷԺ, տնօրէնութեամբ Մ. Ֆօռի, ի Տրօկման փողոց, թիւ 2-4, Ռուսիոյ դեսպանատան ետեւը։

Հայ տղաք դասական ուսուցման յատկացեալ այս Կրթարանին մէջ կարող են յառաջ տանիլ ֆրանսերէնի, հայերէնի և թուրքերէնի լիակատար ուսումը։ Ֆրանսական հիմնագիրը կատարելապէս յար և նման է Ֆրանսայի Լիսէներու հիմնագրոյն։ Հաստատութիւնը կ'ընդունի գիշերօթիկներ, կէսգիշերօթիկներ և ցերեկեայ աշակերտներ։ Արձանագրութիւնք, սկսեալ Օգս. 29 (Սեպտ. 10), ամէն օր, առաւօտեան ժամ 10էն մինչեւ երեկոյեան ժամ 4։ Դասերը կ'սկսին Սեպտ. 8/20ին։ 20—9

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ.— Հանգուցեալ փաստաբան Մկրտիչ էֆ. Կէօլեանի քով թղթեր ունեցող գործի տէրերը պէտք է դիմեն ի Բերա Տ. Գէորգ քհնյ. Անանեանի, Հանգուցելոյն ընտանիքէն ստանալու իրենց վերաբերեալ աւանդները։ 2—2

ՍԻՄՈՆ ԳԱԲԱՄԱՃԵԱՆ
ՆՈՐ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ
Հայերէն գրաբար լեզուի

260 Երեսներ.— 64 գրաբար հատուածք. Դիւրաւոյց եղանակներու օգուտին մասնակից ընել գրաբարն եւ անոր լեզուական դժուարութիւններն անզգալի ընել, ահա ինչ որ դիտած է գործոյս հեղինակն՝ այս ծանր աշխատութեան ձեռնարկելով։ Քերականութիւնս գործնական դրութեամբ մը կը սորվեցնէ Մասունք Բանին, Համաձայնութիւնը, քերականական ձեւեր, քերթողական եւ տրամաբանական լուծում, ածանց եւ բարդ բառեր, կէտադրութիւն, որոց կանոնները հիւսուածքն եւ գրուած յարմար հրահանգներ եւ գրաբար ընթերցումներ գնահատելի են։ Դասագրքիս պարունակած գրաբար հատուածներ կ'ըլլան գրաբարէ աշխարհաբար թարգմանութեանց գրքի մը պէտքը։ Էջ 363 գին 7 ղահեկան։ Կ.Պոլիս, Պալենց գրատուն և Հաճօբուլօ խան թիւ 24 վաճառատունը։ 10—9

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Շապին Գարահիսարի Վարչական Ժողովներուն կողմէ Ազգ. Պատրիարքարան եկած հեռագիր մը կ'ծանուցանէ թէ առաջնորդական տեղապահ Տ. Աթանաս Վ. Ուզունեան համակերպելով Պատրիարքարանի հրամաններին, վերջապէս ճամբայ ելած է, բայց իրեն հետ տանելով զանազան խորհէքաւոր ազգապատկան իրեղէններ. ուստի, կ'խնդրեն որ Ազգ. Վարչութիւնն այս մասին պարտաւպատշաճն ընդփոյթ տնօրինէ:

—Ս. Պատրիարք Հայրն երէկ մինչեւ Երիկուն Պատրիարքարան մնաց, սովորական ինչ ինչ գործերու ընդփոյթ տնօրինման համար: Քաղաքական Ժողովոյ անդամ Տիգրան էֆ. Տ. Ներսէսեան տեսակցութիւն մ'ունեցաւ ոստիկանութեան նախարարին հետ:

—Ատանայի Առաջնորդարանին կողմէ Ճէնանեան Տ. Ղեւոնդ քհն.ն Զօրք-Մարզուանի Վիճակին այցելու հովիւ եւ քարոզիչ կարգուած է:

—Սսոյ Մայր-Եկեղեցւոյ Թուր-Սարգիսեան Տ. Եղնիկ քահանան երէկ Պատրիարքարան երթալով Ս. Պատրիարքին ներկայացաւ եւ հրաժեշտի առթիւ Ն. Սրբազնութեան հայրական օրհնութիւններն և հրահանգներն առնելով մեկնեցաւ մայրաքաղաքէս:—Նոյն պահուն, Տ. Եղնիկ քահանայի համակրողներէն արուեստագէտ հայ երիտասարդ մը ծոցի ժամացոյց մը նուիրեց ի յիշատակ իր վաղամեռ ծնողաց:

—Վանայ Առաջնորդարանը սամակ մը առաջարկած է Պատրիարքարանի որ տնտեսական նկատումներով, քաղաքին վեց եկեղեցեաց մատակարարութիւնը միացուի կամ կեդրոնացուի առաջնորդանիստ եկեղեցւոյն, իւրաքանչիւր եկեղեցւոյ նիւթական պահանջումը գաւառական Վարչութեան կամ Համաթաղական մարմնոյ մը ձեռօք կատարուելով: Կրօնժողովը իր վերջին նիստին մէջ որոշեց պատասխանել թէ այդպիսի առաջարկ մը պէտք է ուղղապէս ուրոյն ուրոյն գայ քաղաքին վեց եկեղեցեաց Թաղ. Խորհրդոց կողմէ ստորագրեալ, ու վաւերացեալ գաւառական Վարչութեան կողմէ:

—Գրենական Յանձնախումբը Սսոյ և Հաճնոյ երկսեռ վարժարանաց համար 4 սնտուկ դպրոցական գրքեր ղրկեց երէկ, Տ. Եղնիկ քահանայի հետ:

—Ուսումնական Խորհրդոյ կարգած կրթական տեսուչները կ'գործեն: Ուսուցիչ մը Գումգաբուի դրսի վարժարանին մէջ առանց պատճառի, քննութենէն հրաժարեցուցած էր: Պարգեւ էֆ. Մարկոսեան նախընթաց օր վերստին այցելեց յիշեալ վարժարանն, և Թաղ. Խորհուրդն հրաւիրելով գոհացուցած պահանջեց հրաժարեցուցեալ ուսուցչին համար: Թաղ. Խորհուրդն համակերպելով, վերահաստատեց զայն իր պաշտօնին մէջ: Կրթական տեսուչ Մարկոս էֆ. Նաթանեան Գասըմփաշայի Արամեան երկսեռ վարժարանն այցելեց, և հրահանգներ տուաւ վարժարանի տնօրէնութեան: Երրորդն ալ, տեսուչ Հինդլեան Յովհաննէս էֆ., (Զօ—եցէրէոյ Վարժարանաց վրայ յօդուածին հեղինակն,) իրեն վիճակած վարժարանաց այցելութիւնը Պալատու Խորենեան վարժարանէն սկսաւ աջչի օրն, և ինչ ինչ բարեկարգմանց մասին խորհրդակցեցաւ վարժարանին ուսուցչական մարմնոյն հետ:

—Միւս. Ընկերութեանց Տնօրէնութեան կողմէ մեզ կ'գրուի թէ Պալաքիւփ վարժարանը փակուած չէ. կ'շարունակէ և Խերոյեան էֆ.ի Կ. Պոլիս դառնալովը ուսուցչական պարզ փոփոխում մը միայն տեղի կ'ունենայ: — Հետաքրքիր էինք իմանալ Խերոյեան էֆ.ի յաջորդին անունը:

—Մեր Եդեսիոյ թղթակից Գէորգ էֆ. Ոսկերչեան նամակաւ մը շնորհակալութեամբ կ'ծանուցանէ մեզ թէ Տ. Յովհ. քհնյ. Մկրեան Եդեսիոյ Ս. Սարգսի վանքին մէջ հաստատուող Ազգատանոց-Մանկանոցին նուիրած է 13 օրինակ իր ջարակարգած Աղօթագրքէն:

—Ոսկերչեան էֆ. նաեւ շնորհակալութիւն կ'յայտնէ այն ամէն ազգայնոց որք սիրալիր ընդունելութիւն մ'ըրին ի Կ. Պոլիս իր այցելութեան առթիւ. Ցաւ կ'յայտնէ որ մեկնելու աճապարանքին մէջ ժամանակ չունեցաւ ամէնուն փոխադարձ այցելութեան երթալու. «մանաւանդ որ, կ'ըսէ, Կ. Պոլսոյ թաղերուն և գիւղերուն ցիրուցան վիճակն և իրարմէ տարապայման հեռաւորութիւնն ա'յնպիսի խնդիր մ'է կը ներկայացնէին զոր լուծելն իր կարողութենէն վեր գտած էր»:

—Գումգաբուի Ազգատախնամին յանձնեալ ժապաւինեալ տումարն առաջին անգամ այսօր շրջաբերութեան պիտի հանուի, քահանայի մը եւ ծանօթ ազգայնոյ մը առաջնորդութեամբ: Անդրէասեան Անդրէաս էֆ.ի ձեռամբ 60 ղրշ. նուիրուած է երկու ազգայնոց կողմէ յիշեալ Ազգատախնամին:

—Պաշտօնական ծանուցում Տնտես. Խորհրդոյ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան,— Սկիւտար Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ եռամեայ մատակարարութեան հաշուեցոյցն, 1894 մայիս 1 է 1897 ապրիլ 30, և Կէտիկ-Փաշայի Ս. Յովհաննէս եկեղեցւոյ տասնուկէս ամսեայ մատակարարութեան հաշուեցոյցն 1896 մայիս 1 է 1897 մարտ 15, ըստ օրինի Տնտեսական Խորհրդոյ ներկայացուած և անոնց յար և նման մէկ մէկ օրինակը կախուած են յիշեալ Ս. Եկեղեցեաց բակն ի տես Թաղեցւոց: Կ'հրաւիրուին պատուարժան Թաղեցիք որ նոյն հաշուեցոյցներուն վրայ՝ եթէ որ և է բողոք կամ դիտողութիւն ունին, գրաւոր ներկայացնեն Տնտեսական Խորհրդոյ (Իւռականէս) մինչեւ 21 օր պայմանաժամու մէջ: Անցեալ պայմանաժամին լրումէն յետոյ՝ որ և է բողոք կամ դիտողութիւն անլսելի պիտի մնայ:
3 Սեպտ. 97. (Կնք+)

—Իզմիրէ կ'գրեն մեզ.—«Գոհութեամբ կ'իմանանք թէ տեղւոյս հարուստ անձնաւորութիւններէն Յարութիւն էֆ. Ոսկան խոստացած է տասն աղքատիկ և անպաշտպան աղայոց տարեկան ծախսերն հոգալ:»

—«Ժամանակն եկաւ մեր յառաջդիմութիւնը խզելու քաղաքիս արհեստանոցի անկերպարան վիճակին նկատմամբ, որոյ բացմանէն ցայսօր գրեթէ երեք տարիներ անցան և երեք աշկերտներ ցոյց չտուին ներքին վարպետներն, որոցմէ կ'սպասէինք ունենալ եթէ ոչ արհեստաւորներ գէթ վարժ գործաւորներ:»

ԽԱՍԳԻՒՂԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Բարեյիշատակ Տիկ. Սրբուհի Թաշճեան իւր կենդանութեան, Խասգիւղ, Մահմուտ աղա Թաղ, Փոփոզ-Գազուզ փողոց իւր սեփական ստացուածքն եղող փայտաշէն տունն իր որդւոյն Սարգիս էֆ. Թաշճեանի միջոցաւ, Ս. Եկեղեցւոյս նուիրած ըլլալով, Թաղկ. Խորհուրդս ի նշան երախտագիտութեան, ներկայիս պարտք կ'համարի ծանուցանել բարեպաշտ ազգայնոց եւ համայն ազգականաց եւ բարեկամաց Թաշճեան ընտանեաց թէ յառաջիկայ կիրակի. 7 Սեպտ. 97, Թաղիս քարոզիչ հոգեշնորհ Տ. Զաւէն Վրդ. Տ. Եղիաեան հանդերձեալ է յատուկ Ս. Պատարագ և պաշտօն մատուցանել, ի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ գիւղիս, ի հանգիստ հոգւոյ բարեյիշատակ նուիրատու Տիկնոջ և ի հոգեւոր մխիթարութիւն Թաշճեան հարազատաց: Մնամք յարգանօք

ի դիմաց Թաղ. Խորհրդոյ Խասգեղի
Վ. Ատենադպիր — Ատենապետ
Գ. Գ. Ադամեան — Մինաս Սէօսեան
5/17 Սեպտ. 97

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ

Սանիյէ Միւդէմմիզի ատեան տրուեցաւ Պէշիքթաշի ոստիկանութեան պաշտօնեաներէն (Օրթագիւղի ոստիկանապետ) Ա. քօմիսէր Ֆաիգ պէյի: Սալիսէի ատեան՝ Կէլիպոլուի կառավարչի օգնական Անդուան Պիլլոր էֆ.ի և Թէրջիշէ չարաթամերթին արտօնատէր Գրիգոր էֆ.ի: Րապիաի ատեան՝ Կէլիպոլուի Իտարէի Ժողովոյ անդամ Նահապետեան Հաճի Յովհաննէս էֆ.ի:

—Կղզիներու Գայմագամ անուանեցաւ Մէհմէտ Րիւշտի պէյ, Տիվրիկի Գայմագամ Րիւշտի էֆ. Մուսուլի Երպիլ գաւառակը փոխադրուեցաւ: Արփիշեղագոսի կղզեաց խահանգին Մէվլէվէ գաւառակին Գայմագամի օգնական անուանեցաւ Այտընի կուսակալին հետեւորդ պաշտօնեայ Եաւլանաքի էֆ.: Իմլող գաւառակին Գայմագամի օգնական անուանեցաւ Նիքոլաքի Երմինոլի էֆ.: Զաթալճայի Սիլիվրի գաւառակին Գայմագամի օգնական անուանեցաւ Հավզայի Եւմտական նախորդ պաշտօնեայ Եորկաքի էֆ.:

—Բ. կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան տրուեցաւ Եվգաֆի Վարչական Խորհրդոյ անդամ Բեաչիֆ էֆ.ի:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՁԵԿՈՒՑՄՈՒՆՔ

«Պարսիկ կառավարութիւնն Առիւծ և Արեւ պատուանշանի Գ. աստիճանը տուաւ Մէզրիֆի պաշտօնատան թղթակցութեանց դիւանին Ա. քարտուղար Բէշիր պէյի: Կայս. Իրատէ մը արտօնեց այդ պատուանշանի գործածութիւնը:»

—«Կ. Պոլսոյ Նախնական վարժարանաց, որոց քննութիւնք կատարուեցան, թիւն 258ի կ'հասնի, ուր կը յաճախեն 7915 մանչ և 6311 աղջիկ, գումար 14,226 աշակերտ: Ասոնց 645ն, որոց 449ը մանչ և 196ն աղջիկ՝ վկայական ստացան: Այս վարժարանաց մէջ անցեալ տարուան հետ բաղդատելով այս տարի 570 աշակերտ աւելի են որոց 113ը մանչ և 457ն աղջիկ: Անցեալ տարուանէ աւելի 46 աշակերտաց՝ 29 մանչ և 17 աղջիկ՝ վկայական տրուեցան: Մէկ տարուան մէջ նոյն վարժարանաց այս յառաջդիմութիւն Վեհ. Սուլթանին յաջողութիւններէ մին ըլլալով կ'ծանուցուի:»

ՀՈԼԱՆՏԱԿԱՆ դեսպանն երէկ Բ. Դուռն երթալով տեսակցեցաւ Մեծ. Եպարքոսին հետ:

ՊԱՇՏՕՆԷԻՑ ՀԱԳՈՒՍՏԸ. — Երէկ կառավարական բոլոր պաշտօնատանց մէջ կայս. Իրատէ մը կարդացուեցաւ որ կ'հրամայէ թէ պաշտօնեայք իրենց պաշտօնատեղին գտնուած ատեն պէտք է հագնին ալաթուրքա սեւ սէտրի կամ սեւ ըռտէնկոտ և սեւ տաբատ, սեւ բաճկոնակ և ըստ այնմ փողկապ: Պաշտօնեաներէ անոնք որք նիւթական կարողութիւն չունին, մինչեւ որ իրենց կրած հագուստն հիննայ, արտօնուած են իրենց այժմու հագուստը կրելու: Թուրք լրագիրք կ'գովեն այս որոշում ըսելով որ պաշտօնեայք ժամանակէ մը ի վեր սկսած են զանազան ձեւով ու գոյնով հագուստ կրել ինչ որ հակառակ է պաշտօնական վաղեմի սովորութեան:

Մ. ՆԷԼԻՏՕՎ. — Քլիւպ տ'Օրիանի մէջ երէկ իրիկուն 12 հոգինոց սեղան մը տրուեցաւ ի պատիւ Մ. Նէլիտովի որ նոյն ակումբին նախագահն է:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ. — Մեր նախընթաց թիւերով ծանուցինք թէ Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնը, 11 հազար քիլոմէթր երկաթուղեաց նոր գիծերոյ շինութեան պէտքն զգալով յօգուտ երկրին վաճառականութեան ու երկրագործութեան, նեղ գիծերու դրութիւնն ընդունած է, նեղին ու լայնին մէջ ամենեւին տպաւորութիւն մը չտեսնելով, մանաւանդ որ աւելի շահաւոր կ'գտնէ նեղ գիծերու շինութիւնը, քանի որ կայս. կառավարութիւնն երաշխաւորութեան գումարներ յատկացնելէ ազատ պիտի ըլլայ: Թուրք թերթ մը կ'ըսէ թէ մայր գիծին համար լայն դրութիւնը պիտի ընդունուի, իսկ մասնաճիւղերուն համար նեղ դրութիւնը: Սակայն ուրիշ թուրքերէն թերթ մը Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան ու Սպարապետութեան միջեւ տեղի ունեցած բանակցութեանց արդիւնքին յենլով, կ'ըսէ թէ զինուորական խնդիրներ, զինուորական տեսակէտով, ամենեւին անպաշտպանելի մը չեն տեսեր նեղ գծի դրութեան մէջ, բաւական է որ շինութեան պահուն ինչ ինչ ռազմագիտական տեսակէտներ ի նկատ առնուին, քանի որ չհաւէտ չէ լայն գիծերու շինութիւնը, որ Տէրութեան գանձուն վրայ ծանր բեռներ կ'դնէ իբրեւ երաշխաւորութեան գումար: Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնը Մեծ-Եպարքոսութեան մատուցած բրագրին մէկ օրինակն ալ կայս. Պալատ մատուցեր է:

ԷՏՐԷՄԻՏԷ կ'գրեն թէ այս տարի ձիթապտղին բերքը տարապայման առատ եղած է, որ պիտի դարմանէ հեղեղանման անձրեւներու երեսէն ժողովրդեան կրած վնասն ուրիշ տեսակ բերքերու կողմէ: Իսկ մեղրը ցարդ չտեսնուած առատութիւն մ'ունի, որոյ քանակութիւնն 300,000 օխա կ'հաշուուի:

ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻ Վարչութեան դիւանները Գաղթականաց Ընկերութեան Վարչութեան պաշտօնատունը կ'գտնուին ժամանակէ մը ի վեր, սակայն նկատելով որ շէնքն հին է, որոշուեցաւ այդ տեղին մօտ քարուկիր շէնք մը կառուցանել և հոն փոխադրել նոյն դիւանները եւ անցագրի դիւանները:

ՄԸՐ ՎԻՆՍԸՆԴ ՔԱՅԼԱՐՏ, անգլ. պատուիրակ Հանրային Պարտուց Վարչութեան, երէկ Լոնտոն ուղեւորեցաւ:

ԱԼԻՒՐ.—Ռուսիոյ մէջ ալիւրի գինը 25 կոպէկ իջաւ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԲԱՄԲԱԿԻ ԲԵՐՔՆ այս տարի 5,900,000 կենդինար եղաւ, այն է՝ տասն տարի առաջուանին կրկինն, և աւելի քան մէկ միլիոն չափ եղաւ քան 1896ի բերքը: Նկատելով որ Եգիպտոսի գլխաւոր բերքն է բամպակն, ահա՝ գործնական ապացոյց մը երկրին զարգացման:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ Քարուբիթալայի (Բէնգալի մէջ) Մահարաճան երէկ առտու իր 12 հետեւորդներով Օտեսայէն Կ. Պոլիս եկաւ և իջեւանեցաւ Բերա Բէլէս: Շաբաթ մը չափ պիտի մնայ մայրաքաղաքս:

ՀԱՐՍԱՆԻՔ.—Արարողապետ Միւնիր փաշայի աղջիկն երէկ ամուսնացաւ Սուրիոյ նախորդ կուսակալ Օսման փաշայի որդւոյն հետ:

ՍԵԼԱՆԻԿԻ մէջ Պառոն տը Հիրշի հաստատած հրէից վարժարանին աշակերտներէն 130ը տենդէ վարակուեր են: Աշակերտաց ընդհ. թիւն 295 ըլլալով, գրեթէ կէսին հիւանդանալը մտահոգութիւն պատճառեր է:

ՕՍՄԱՆԻԵԷ պատուանշանի Բ. աստիճանը տրուեցաւ Լազարեան Ճեմարանի արեւելեան լեզուաց ուսուցիչ եւ Մոսքուայի հնագիտական Ընկերութեան անդամ Մ. Եորկէյ Մուրքոսի:

ԶԱՖՐԱՆՊՈԼՈՒԻ մէջ վերջերս հրդեհ ծագելով այրեր են 60 տուն, 40 յարդանոց եւ 20 խանութ:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ Մօրֆօզօ մարտանաւն անցեալ ՇԲ. Սելանիկ ժամանեց:

ՉԱԴԱԼՃԱՅԻ ու շրջակայից անտառաց քննիչի կեդրոնը Չադալճայէ Մաքրիգիւղ փոխադրուեցաւ:

ԲՐԻՆՑԻԿ ՖՈՆ ՀԷՐՎԱԼՏ ասպետն, աւստրիական պատուիրակ Հանրային Պարտուց Վարչութեան, մեռեր է ի Պալ, ուր կ'գտնուէր արձակուրդով: Ֆոն Հէրվալտ լեարդի հիւանդութեամբ կ'տառապէր: Մարմինն հոս բերուելով Ֆէրիգիւղի գերեզմանատունը պիտի թաղուի իր կնոջ քով:

ՍԸՎԱԶԻ վերաքննիչ ատենին ընդհ. դատախազ Ալի Րիւշտի էֆ. որ Թոքատ կ'գտնուէր, Սըվազ դարձաւ:

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ Վարչութիւնն որոշեր է կղզիներու և Պոլսոյ միջեւ թղթատարական փոխադրութիւն մը հաստատել նամակներու համար, ի դիւրութիւն գործի տէր ժողովրդեան:

—Նոյն վարչութիւնը միջազգային թղթատարութեան գործառնութեանց նկատմամբ հրահանգ մը պատրաստեր և Թուրքերէն ու Ֆրանսերէն զատ զատ տպագրել տալով, բոլոր նամատանց ցրուեր է, միանգամայն որոշելով որ աստիճանի բարձրացում խնդրող պաշտօնեայք այսուհետեւ նոյն հրահանգի տեարին վրայ քննութիւն տալու պարտաւոր ըլլան:

ԱՖԻՈՆ.— Իզմիրի վաճառատանց միոյն կողմէ պատրաստուած վիճակագրի մը նայելով, 1897 տարւոյ մէջ ցարդ, Թուրքիոյ հողէն արտածուած աֆիոնի քանակութիւնն 8103 կողովի հասած է:

ՌԷԺԻԻ վարչութեան բողոքին վրայ, Բ. Դուռն հրամայեց Էնկիւրիի և Պրուսայի կուսակալութեանց այրել առանց արտօնութեան ցանուած ծխախոտները:

ԱՍՈՐԻՈՑ Պատրիարքին տեղ, որուն մահն երէկ ծանուցինք, տեղապահ մը դրուելով նոր Պատրիարքի ընտրութեան ձեռնարկուեր է:

ՋՈՒՊՈՒԲԼՈՒԻ թատրոնին մէջ առջի օրը ներկայացման պահուն տղայ մը սկսաւ յանկարծ պոռալ: Հանդիսականք հրդեհ կարծելով փախչիլ փութացին. խուճապի պահուն մէկ քանի կիներ ծանրապէս վիրաւորուեցան:

ՍԱՄՈՍԷ կ'գրեն թէ խաղողի բերքը շատ լաւ է. սպիտակ խաղողին իւրաքանչիւր բեռը 67—68 ղրշ. կ'արժէ:

ՊՐՈՒՍԱՅԻ մէջ անցեալ օր Իպրահիմ անուն երիտասարդ մը դաշունով սպաններ իր ընկերն՝ Իսմայիլը: Շարժառիթ համար կ'ըսուի թէ Իսմայիլ երկու օր առաջ հացկերոյթ մը տուեր եւ Իպրահիմը չէ հրաւիրեր: Զարմանալի գործն այս պատճառաւ սպաններ է Իսմայիլն որ 17 տարեկան էր: Իպրահիմ ձերբակալուեցաւ: Մէկ քանի տարի առաջ իր մօրեղբայրն սպաննած և ուրիշ երկու անձեր վիրաւորած էր:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ընդհ. հիւպատոս Մ. Սթէմրիխ, որ չորս ամսէ ի վեր Գերմանիա կ'գտնուի արձակուրդով, իր վերադարձին բաւական անհաճոյ անակնկալ մը պիտի ունենայ: Հիւպատոսը մեկնելէ առաջ, իր տան պահպանութիւնն յանձներ է իր սպասաւորին որ իտալացի մ'է: Այս վերջինն, հիւպատոսին մօտակայ վերադարձն իմանալով, նախընթաց օր տունը մաքրելու ձեռնարկէ և երբ սենեակներէն միոյն դուռը կ'բանայ, կ'տեսնէ որ ամէն բան տակն ու վրայ եղած է, դիւրատար այլ ծանրագին նիւթերն անյայտացեր են, և մինչեւ իսկ թանկագին պատկեր մը իր շրջանակէն կտրուեր հանուեր է: Սեղանի մը վրայ ճաշի մը մնացորդները կային, ինչպէս նաեւ պարապ շիշ մը, կիսավառ ճրագ մը: Քննութեամբ հասկցուեր է թէ գողերը քովի անբնակ տան մը գետնայարկէ պատուհանէն մտեր են հիւպատոսին տունն որոյ երրորդ յարկ կ'պառկէր սպասաւորը: Ոստիկանութիւնը քննութիւն մը բացած է և հիւպատոսարանն ալ այս գործով կ'զբաղի:

ԻԶՄԻՐԻ մէջ Պուրնովայի և Գարշըեաքայի երկաթուղւոյ գծին միացած մասին վրայ անցեալ օր ձիաւոր մը կառախումբին տակ մնաց: Ձին կոտր կոտր եղաւ, իսկ ձիաւորը, ծանրապէս վիրաւորուեցաւ: Գծին պահապանն, որ աշխատած էր արգիլել ձիաւորը, թէեւ կառախումբին տակ մնաց բայց կրցաւ ազատիլ: Քիչ մը յետոյ ուրիշ ձիաւոր մը ուզեց նոյն տեղէն անցնիլ բայց պահապանք բռնեցին ու կայարանապետին տարին. սա տուգանք ուզեց. ձիաւորը դաշոյն ի ձեռին վրան յարձակեցաւ, սակայն ոստիկանք հասնելով արգիլեցին ու ձերբակալեցին:

ԷԼՄԻՇ ԻՍԿԷԼԷՍԻԻ առջեւ մէկ քանի նաւավարներ երէկ, մավունայի մը նաւամատոյցին մօտենալուն պատճառաւ, կռուի բռնուեցան և իրենցմէ երկուքը ծանրապէս վիրաւորուեցան: Ոստիկանք հասնելով ամենքն ալ ձերբակալեցին:

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳՐԵՐ

ՓԱՐԻԶ, 16 Սեպտ. — Վիեննայի Ֆրանս. դեսպան Մ. Լօզէ Ալժէրիի կուսակալ պիտի անուանուի փոխանակ Մ. Ժիւլ Քամպոնի: Մատրիտի դեսպան տը Ռըվէրսօ մարքիզը Վիեննա պիտի փոխադրուի եւ իրեն պիտի յաջորդէ Ուաշինկընի դեսպան Մ. Բադնոդռ. ասոր ալ պիտի յաջորդէ Պրիւքսէլի դեսպան կոմս տը Մոնթոլոն: Մ. Ժիւլ Քամպոն Պրիւքսէլի դեսպան պիտի անուանուի: Լոնտոնի դեսպան Պառոն տը Քուրսէլի յաջորդին համար որոշում տրուած չէ:

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ.—Ռուսիոյ Հեռագրական գործակալութիւնը կ'ըսէ թէ խաղաղութեան կնքումէն անմիջապէս յետոյ Կրետէի բացարիկ կազմակերպութեան խնդիրը ձեռք պիտի առնուի փութով: Եւրոպական բոլոր գահլիճներն համաձայնած են:

ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆ.—Մեծ Տէրութեանց դեսպանք վաղը ՇԲ. նորէն պիտի գումարին ի Թօփհանէ: Յուսալի է որ հաշտութեան նախաշաւիղք ստորագրուին վաղը:

ՏՈՒՔԹՈՐ Ա. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՎԿԱՅԵԱԼ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ—ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Հաստատեալ յամին 1852

Նորահնար գործիքի մը միջոցաւ ամենաստակի ցաւած ակռաները, մէկ անգամէն վայրկենապէս կը լեցնեն, ցաւով դիմել եւ բուժուած վերադառնալ: Կատարելագործեալ եղանակաւ, նուրբ, ճաշակաւոր եւ դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար եւ նման բնականի, (ըստ տարիքի), երաշխաւորեալ: «Սկոռբիթ» կոչուած բերնի հիւանդութիւնը, երեք այցելութեամբ կատարելապէս կը բուժեն, ինչպէս նաեւ ծմրեցուցիչ դեղերու, եւ նորահնար աքցաններու միջոցաւ առանց ցաւի կը հանեն:

Թիւ 396 Մեծ-Փողոց Բերա (Խանի գարեջրատան վրայ յարկը Զըռգուպճեանց դէմ):

Դատարկիւղի յաճախորդք կրնան դիմել նաեւ իրենց բնակարանը թիւ 1 նոր բացուած Խրիսոփէլի փողոց ամէն օր:

Ծ. Գ. — Հաւասարելու համար Եւրոպայի եւ Ամերիկայի առաջին կարգի ատամնաբոյժներու, ձմեռները կիրակի օրերն ալ, ինչպէս նաեւ մինչեւ կէս գիշեր հիւանդ կ'ընդունին Բերայի գործատեղինին:

ՏՔԹ. ՃԷԼԱԼԵԱՆ
Մասնագէտ փորձ, ծննդաբերական և մորթային հիւանդութեանց.—Բերա, Մեծ Փողոցի ուղղութեան վրայ, Միսք փողոց թիւ 4, ուր ամէն օր հիւանդ կ'ընդունի: 21—30

ՏՈԳԹ. Մ. ՄԱՑԻՍԵԱՆ պատիւ ունի ծանուցանել թէ գաւառներու մէջ բազմամեայ փորձառութիւն ստացած, այժմ վերահաստատուած է Պատրգիւղ Սագըզ Աղաճ Րուշէն փողոց կ'դարմանէ մասնաւորապէս ներքին և ծննդաբանական հիւանդութիւններ, կ'կատարէ վիրաբուժական ամէն գործողութիւն: Ի դիւրութիւն Պոլսեցնաց յաճախորդաց, կ'գտնուի ամէն Գշ. և Ուրբաթ Գում-Գաբու Սղասիօն ճատաճէսի Չարիֆեան դեղարանն: Աղքատաց ձրի դարման Դշ. կէս օրէ վերջ իր տունն: Իսկ Գշ. նոյն դեղարանը: 28-40

ՔՈՆԵԱՔԻ ՄԵԾ ՁԵԱՐԱՆ
Շ. Կ. ՊՈԼԱՆԱՔԻ
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ (ԵԳԻՊՏՈՍ)
Հիմնեալ 1884

Բարիզի քաղաքապետութեան քիմիական աշխատանոցը՝ անօրէնութեամբ Բասդէօրի՝ վաւերացուցած է առողջապահական յատկութիւններն և ախորժելի համը: Ի Լոնտոն պաշտօնական ցուցակներուն մէջ անցած է իբրեւ Ջօ— Ալդոգի Քոնեաք: 1894ին Եգիպտոսի ազգ. արուեստահանդէսին մէջ ի ցոյց դրուած քոնեաքներէն միայն այս քոնեաք ոսկի շքադրամ ստացաւ:

Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ, Պուլկարիոյ, Սերպիոյ և Ռումանիոյ.
9—50 ՖՐԻՏ ՖԷՐԲԷԼ
Պէօյիւք Թիճարէթ խան Պոլիս, թիւ 3

ՍԵՂԱՆԱԽՕՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. քոնսօլիտէ Սէրի Դ. Օ. Ռ.		24 14
Ամէնէն բարձր գին	»	24 18
Ամէնէն վար գին	»	24 10½
Ռումէլիի երկաթ. գոյ.	ֆր.	116 50
Ամէնէն բարձր գին		117 25
Ամէնէն վար գին		116 37

ԲԱՑՈՒՄ, 5 Սեպտեմբեր

Օսմ. Քոնս. Սէրի Դ. Օ. Ռ.		24 18
Ռումէլիի երկաթուղի	ֆր.	117 25
Օսմանիյէ	»	— —
Ռէժի	»	— —
Օսմ. Պանքա	»	15 10
Քռէտի ժէնէրալ օթթօմ.	»	7 07
Երկրագործական Պանքա	»	9 —
Սօս. Օթ. Շամէ է Վալ.	Ա. Ռ.	3 15
Օսմ. Ապահ. ընկեր.	»	4 12
Թրամուէյ բաժնեթ.		685 —
» Ժուխանէ		230 —
Թրամուէյ պարտաթ.	ֆր.	496 —
Տէրքօսի ջրերի ընկ.	»	332 50
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	469 —

ՍԹԻԼԱՆՑ

Քօնսօլիտէ ուղթ օրուան	Օ. Ռ.	3 50
» մէկ ամսուան	»	— —
Ռում. երկ. ուղթ օրուան	»	— —
» » մէկ ամսուան	»	— —

ԸՆԹԱՑԻՔ ԴՐԱՄՈՑ

20 ֆրանքնոց	ղրշ.	87 13
Անգլիական ոսկի	»	110 —
Բօլ էմբէռիալ	»	89 25
Քրիմիյ	»	51 07
Մէճիտիյէ արծաթ	»	107 25
Ռուպլի Թղթադրամ	Օ. Ռ.	8 58

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոն 3 ամիս	ղրշ.	109 ³/₈
Փարիզ 3 »	ֆր.	23 01¼
Ֆիօրին մանտա	»	10 90

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, 16 Սեպտ.

Օսմ. քոնս. Սէրի Ա.	Ա. Ռ.	65 50
» » » Բ.	»	42 —
» » » Գ.	»	24 37
» Դ.) բաց.	»	22 37
) գոց.	»	22 25
Փոխառութիւն Գասապա	»	80 50
» Օսմ. 3½ %	»	99 —
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	14 06
Այտընի երկաթուղի	»	17 93
Եգիպտական Միացեալ	»	107 37
Անգլ. քոնսօլիտէ	»	111 56
Հելլենական 5 %	»	31 50
Մոնոփոլ հելլենական 4 %	»	36 —
Ռանիթ » 4 %	»	27 —
Պուլկ. փոխառ. 6 % 1888	»	95 —
» նոր » 6 % 1892	»	94 —
Փոխան. Փարիզի վրայ	»	25 37½
Դրամազեղչ	»	2 —

ՎԻԵՆՆԱ, 16 Սեպտ.

Փոխան. Փարիզի վրայ	ֆիօր.	47 55
» Լոնտոնի վրայ	»	119 85
Ռումէլիի երկաթուղի	»	64 80
Օսմ. Ռէժի	»	158 50

ՓԱՐԻԶ, 16 Սեպտ.

Օսմ. քոնս. Սէրի Դ.) բաց.	ֆր.	22 47
) գոց.	»	22 40
» » » Բ.	»	— —
» » » Գ.	»	24 30
Օսմանիէ	»	408 50
Ռումէլիի երկաթուղի	»	117 50
Օսմ. Ռէժի	»	335 —
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	603 50
Ֆրանս. Ռանթ 3 % Դ. Կ.	»	103 35
Քռէտի Լիօնէ	»	792 —
Պանք տը Բարի	»	852 —
Սուէզի բաժնեթուղթ	»	3255 —
Իտալական Ռանթ	»	93 87
Սպանիական արտաքին	»	60 75
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25 215
Դրամազեղչ	»	2 —

ՊԵՐԼԻՆ, 16 Սեպտ.

Օսմ. փոխառութիւն 1888	մարք	94 50
Ռումէլիի երկաթուղի	»	119 10
Անատ. երկ. պարտաթղթ.	»	92 50
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20 255

ԻՒՆԻՕՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ — ԿԵՆԱՑ ՃԻՒՂ

ՀԻՄՆԵԱԼ 1828 — ՀԻՄՆԵԱԼ 1829

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՓԱՐԻԶ ՊԱՆՔ ՓՈՂՈՑ ԹԻՒ 15, ԻՒՐ ԱՊԱՐԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ			ԿԵՆԱՑ ՃԻՒՂ		
Դրամագլուխ	Ֆր.	10,000,000	Դրամագլուխ	Ֆր.	10,000,000
Պահեստ	»	7,650,000	Պահեստ	»	104,500,000
Թղթապանակի մէջ	»	69,246 000	Ապահովագրութիւնք	»	250,000,000
Հասոյթ 1892 տարւոյ	»	16,000,000	Հասոյթ 1892 տարւոյ	»	17,750,000
Հատուցուած վնաս	»	176,000,000	Հատուցուած վնաս	»	65,000,000

Ընկերութեան գրամատունն է Օսմ. Կայս. Պանքան.

Մանրամասնութեանց համար դիմել առ. մասնաւոր Տնօրէն Տ. ՍԻՄՈՆ ՔԱՕՄԷՐԼԵԱՆ

Կ. Պոլիս, Կալաթա, Քարաքէօյ Եշիլ-խան Ա. յարկ։

Կենաց ճիւղին Տեսուչ, ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1881 Մարտ 20 ի Կայս. Իրատէով արտօնեալ
Ընկերութեան կեդրոնատեղին Բեթերպուրկ
Ընկերութեան ապարանքը Մեծ Մորսքայա 37
Ապահովագրութեանց ճիւղեր ՀՐԴԵՀ. — ԿԵԱՆՔ. — ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. — ԱՐԿԱԾՔ.

Ընկ. դրամագլուխ ամբողջովին վճարուած 10,000,000 Ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար 67,000,000 »
1895 ի հասոյթք 25,000,000 »
1881 էն ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է մօտ 100,000,000 »

Ընկերութեան ընդհ. ի Կ. Պոլիս Ռ. ՀԻՒՐՄԻՒԶ — Ղալաթիա, Բորսայի վրայ (հին Մուստարան փողը) — Ընդհ. Գործակալ Թուրքիոյ համար ԹԷՕՏՈՐ ԲԷՔՔԷՆ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Փ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ

Պատիւ ունի ծանուցանել որ ամէն օր մինչեւ կէսօր կը գտնուի նախկին տեղն Սկիւտարի չուկան Մահքէ՛է փողոց պարսիկ ծխավաճառին վերի յարկը։ Կէսօրէն վերջը Բերա Կալաթա-Սէրայի վարժարանին դիմաց թիւ 200 արարման Ա. յարկ թիւ 3։ Վկայեալ եւ ծանօթ ատամնաբուժն յանձն կ'առնու ակռայի վիրաբուժական ամէն գործողութիւնք ի հարկին թմրեցուցիչ գեղերով ու Նոր գրութեամբ կը պատրաստէ սերնի եւ դէմքի յարմար առանց հնոի յառանց պապանակի և արմատներու վրայ առանց քիմքի, պատուական արհեստական ամէն ձեւ ակռայ։ Դիմողք դոհ պիտի մնան գիներու չափաւորութենէն եւ գործողութեանց կատարելութենէն։ Գչ. խորհրդակցութիւնք ձրի։ 46—53

Ց. Թ. ՀԻՆԴԼԵԱՆ

ԴԻՒՐԻՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ֆրանսերէն ընթերցանութեան և ղրուցատրութեան

Գին 2 ղրուշ

Ցարգոյ Դաստիարակաց մասնաւոր ուշադրութեան կ'յանձնենք այս Նոր Բերական-Ընթերցարանն՝ եւ բառերն դէ դէ հատէ, որ շատ հեշտ եղանակաւ կ'ուսուցանէ ընթերցանութիւն։ Աշակերան առաջին դասէն իսկ, այսինքն տառերը ճանչնալ սկսելու վայրկեանէն մայրական մեթոտով կ'վարժուի նաեւ զրուցատրութեան։ Համակեդրոն շրջանակի գրութեամբ այս դասագիրքը կը պատրաստէ աշակերտը հեշտիւ մտնելու Ֆրանսերէն լեզուի ուսուցման համար երկասիրողին պատրաստած միւս դասագրքերուն, ամենքն ալ Տարրական Նախակրթարանի կրթական ծրագրին ոգւոյն և պահանջման համաձայն։ 10—7

ԼՈՆՏՈՆ ԵՒ ԼԱՆՔԱՇԻՐ

ՀՐԴԵՀԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿ.

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1862 ԻՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 2,127,500 ԱՆԳԼ. Ո.

ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ ՌԻՕԼԴԸՐ ՃԻՆՃԷԼ

Հէլլէնեան, Թ. 2—3, Վօյվօտա փողոց, Ղալաթիա

Առաջնակարգ Ընկերութիւն մ'է սա, իր առատաձեռնութեամբ, ճշգապահութեամբ և պատուաւորութեամբ համբաւաւոր։

Բնդհ. ԹԷՕՏՈՐ ՍԹԷՖԱՆՈՒ

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

ընդ Դէ Հըլ, Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՕՏԵՍԱՅԻ

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ալպանօ	1069	Տօմինօ	937	Իտասքօ	5540	Բօլօ	510
Ալէքթօ	3607	Տուրօ	2383	Ճինօ	1080	Րիալթօ	2229
Անձէլօ	1541	Տրաքօ	1713	Քլէօօ	1053	Րինալտօ	1663
Արիօսդօ	2377	Տինամօ	504	Քօլրինօ	2307	Րօլլօ	1613
Պասսինօ	1822	Էպիօ	2464	Քօմօ	1700	Րօմէօ	1789
Պօրօտինօ	1264	Էլտօրատօ	1520	Լէօ	1053	Րօզարիօ	18[illegible]
Պրունօ	1076	Էրադօ	1481	Լէքանդօ	2271	Սաքֆօ	1113
Պրիւնօ	841	Ֆիտօ	954	Լիվօրնօ	1643	Ծիբիօ	1735
Պըֆֆալօ	4431	Ֆինլանտ	1828	Լօրէնցօ	3191	Սիլվիօ	1193
Դէյրօ	1671	Ֆլամինկօ	849	Մալմօ	724	Սրէրօ	1200
Դալիսօ	1337	Ֆրանչիսքօ	4582	Մարէնկօ	2273	Թասսօ	1328
Դամէօ	1244	Կալլիլէօ	3060	Մարդէլլօ	3709	Թ. Ուիլսըն	1546
Դադօ	1094	Կիդանօ	1243	Միքատօ	3557	Թօքիօ	3827
Ջիքաօ	2729	Կօզօ	1011	Միլօ	1057	Թօլէտօ	1470
Սիսէրօ	1834	Կրօտնօ	1695	Մոնդէպէլլօ	1735	Թորքիտօ	487
Դիիօ	2697	Հէրօ	775	Մուրիլլօ	2419	Ուրպինօ	2429
Դօլօրատօ	4235	Հիտալկօ	1581	Նէրօ	1083	Վասքօ	1914
Դօմօ	1497	Հինտու	3720	Օհիօ	4100	Վօլօ	1289
Դօնկօ	2906	Հօրադիօ	3600	Օթարիօ	4036	Վօլթուրնօ	2396
Դօրսօ	895	Հումպէր	596	Օրլանտօ	1535	Եէտօ	1850
Տիտօ	4811	Իակօ	2354	Բալէրմօ	1637	Զէրօ	1200

Տոմբօ շոգենաւը, նաւապետ Մաքրըմ, ընդհ. վաճառքով Հըլէն հոս հասած, պարպած և Օտեսա ուղեւորած է։

Իակօ շոգենաւը, նաւապետ Ռուսըլն, ընդհանուր վաճառքով Հըլէն մեկնած է ամսոյս 7ին և 21ին հոսկ'սպասուի։

Դիմել առ գործակալս Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՏ ՐԻՋՕ. Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միլլէթ խան, Ղալաթիա

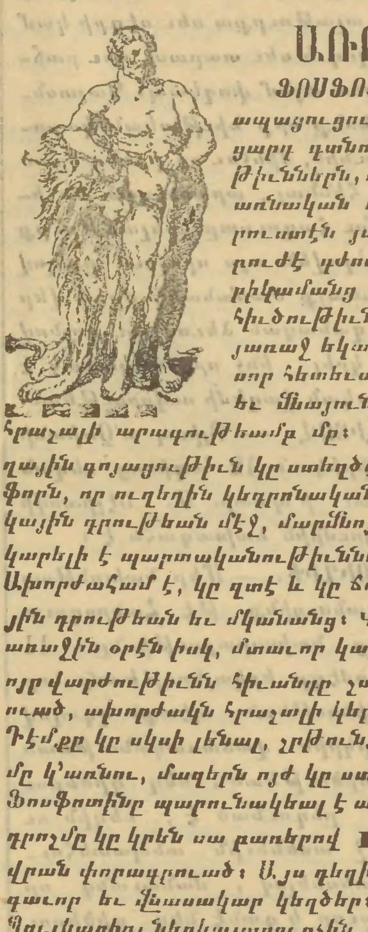

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ—ՈՅԺ—ԿՈՐՈՎ

ՖՈՍՖՈՏԻՆ ՏՔԴ. ԼԱԼՈՐԻ.— Վերջին 25 տարուան մէջ ապացուցուած է թէ այս ՖՈՍՖՈՐԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ԴԱՐՄԱՆՆ է ցարդ գտնուած, կատարելապէս բուժելու ուղեղի հիւանդութիւններն, անզամալուծութիւն, քնատութիւն, գառանցանք, առնական կարողութեան վաղահաս կորուստ, եւ ոյժերու կորուստէն յառաջ եկած ամէն գործարանական խանգարում։ Կը բուժէ դժուարամարսութիւն, ջղային եւ սրտի, լեարդի եւ երիկամանց հիւանդութիւններ, արեան շրջանի խանգարումներ, հիւծութիւնն եւ սպառումը. կը կասեցնէ ոյժերու կորուստն որ յառաջ եկած է ո եւ է պատճառէ։ Ջղային տկարութեանց առաջ հետեւանաց մէջ այս դեղին ազդուութիւնն անմիջական եւ միայն է։ Մելամաղձութեան ախտանիշք կ'անհետանան հրաշալի արագութեամբ մը։ ՏՔԴ. ԼԱԼՈՐԻ ՖՈՍՖՈՏԻՆԸ ջղային հիւթ եւ ուղեղային գոյացութիւն կը ստեղծէ, արեան մէջ մուծանելով ելեկտրական տարրը, ֆոսֆորն, որ ուղեղին կեդրոնական գոյացութիւնն է։ Կորովը կը կենդանացնէ մարդկային գրութեան մէջ, մարմնոյն եւ մտքին տալով առոյգ առողջութիւն, այնպէս որ կարելի է պարտականութիւնները կատարել վստահութեամբ և գոհունակութեամբ։ Ախորժահամ է, կը զտէ և կը ճոխացնէ արիւնն եւ նոր ոյժ մը կուտայ ուղեղին, ջղային դրութեան եւ մկանանց։ Վերանորոգիչ ազդեցութիւնը կը տեսնուի գործածման առաջին օրէն իսկ, մտաւոր կարողութեանց յաւելմամբ և բարօրութեան զգացմամբ, որը վարժութիւնն հիւանդը չատոնց կը կորսնցնէր։ Մարսողութիւնը վերանորոգուած, ախորժակն հրաշալի կերպով կ'աւելնայ։ Աղիք կանոնաւորապէս կը գործեն։ Դէմքը կը սկսի լեւնալ, շրթունքը կը գունաւորին, աչքը շողուն, մորթը պայծառ գոյն մը կ'առնու, մազերն ոյժ կը ստանան։ Զգուշացէք նմանութիւններէն։ Տքդ. Լալորի Ֆոսֆոտինը պարունակեալ է ամէն շիշերուն մէջ որք բրիտանեան կառավարութեան դրոշմը կը կրեն սա բառերով **Dr. Lalor's Phosphodyne London England** վրան փորագրուած։ Այս դեղին յաջողութիւնն յառաջ բերած է բազմաթիւ վտանգաւոր եւ վնասակար կեղծեր։ Մեծ եւ փոքրաքանակ կը վաճառուի Թուրքիոյ եւ Պուլկարիոյ ներկայացուցչին քով, Մ. ԷՏՄՈՒՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆԱ, Անգլ. Ընդհանուր մթերանոց, Վոյվոտա պահականոցին քով, Կալաթա—Շիշլիի թրամվէյներու կայարանը, թիւ 95 եւ 97։

ԿՈԶՄՈԶ Յ. ՊԷՅԼԻԿՃԵԱՆ

(ՊՕՏԿԱՊԱՐ)

Կ. Պոլիս, Սիրքէճի, Համիտիյէ փողոց, Եալըզը Օթէլի կից, Բէօյիւքելի Խանին (նախորդ Տուլոնիը Ուտուտյէի) դիմացը թիւ 12.

Կօշիկներու սոյն գործարանը կ'մրցի ճաշակի մասին. նախնական նիւթերը ֆրանսական ընտիր գործարաններէ բերել տալով, կ'պատրաստէ ֆրանսական, անգլիական և օսմանեան ճաշակով, ամառնային և ձմեռնային տեսակ տեսակ կօշիկներ, չափու վրայ կամ պատրաստ։ Մասնագիտութեամբ կ'դարմանէ (նասըր) կոչկոռ ունեցող ոտքեր. մասնաւոր կօշիկ պատրաստելով կ'հաւասարեցնէ կաղ ոտքեր և մանկտիներու օրօրոցի մէջ ծռած ոտքերուն մէկ զոյգ կօշիկ պատրաստելով ապագայ անպատեհութենէ բոլորովին զերծ կ'պահէ։ Կ'վաճառէ արժան և ոչ աժան գներով։ 20—20

THE LANCASHIRE INSURANCE COMPANY

ՀԻՄՆԵԱԼ է 1852 ԻՆ

ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ ՑԱՆԳԼԻԱ

Lancashire Insurance Buildings Exchange Street Manchester

Դրամագլուխ 3,000,000 անգլ. ոսկի
Պահեստի գումար 1,511,280 »

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

Հրդեհի դէմ ապահովագրութիւնն, ամէն տեսակ քարուկիր ու փայտաշէն կալուածներու վրայ ու կահերու և ապրանքներու վրայ ևն., յոյժ նպաստաւոր պայմաններով ու սակերով։

ԿԵԱՆՔԻ ՃԻՒՂ

Այս ընկերութիւնն յոյժ բարձր աստիճանով կը ներկայացնէ բոլոր այն առաւելութիւնները զորս կրնան փափաքիլ կեանքերնին ապահովագրել ուզողներն, ամբողջ կամ խառն՝ որոշ պայմանաժամով։

Նոր հանուած պայմանագրութեան թերթ։

Տէրվիշեան ապահովագիր անձնական Աղբանց ի ճարման և շահոյց մասնակցութեամբ.

Ամէն տեղեկութեանց համար դիմել ընդհ. գործակալներուն, (Bond, Sellar and Co.) Պօնտ Սելլէր և Ընկ. Քիւչիւք Թիւնէլ խան, Ղալաթիա։

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՔԵԱՆ

Ն. ՔԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Պորտուգալի և Պրազիլի միջև շոգենաւարկաւոր բանող

Ա. կարգ 245 ֆրանք
Բ. » 175 »

Ուղղակի եւ արագ ուղեւորութեան

Նաւուղեքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ գործակատար ԹԻՄՈԹԷ ԲՐՊՈՒԼ

Մումհանէ փողոց Թ. 1

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ՝ ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

ՏՊԱՐԱՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ» ՕՐԱԳՐՈՑ
Կ. Պոլիս, Nº 38, Պապը Ալի ճատտէսի

ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի (79)

ԺՈՐԺ ՕՆԷ

ԿԵՆԱՑ ՊԱՅՔԱՐՆԵՐԸ

ՏՈՒՔԴՈՐ ՌԱՄՕ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Կարելի՞ բան է որ աշխարհիս մէջ գոյութիւն ունեցող միակ բժիշկը մեր ձեռքին տակ ունենանք և նա զլանայ մեզ ինչ որ բազմիցս շնորհած է օտարներուն, դրամի փոխարէն․․ Բայց միթէ իրօք անելութիւնն է որ կը վախցնէ սիրտդ․․․ Իրաւ է որ ըսիր ինձ զայս, բայց ես չէի ուզեր հաւատալ։ Տենդոտ բարկութեան մը միջոցին ըսուած խօսքեր են, կ'ըսէի մտովի, պիտի զիջանի։ Եւ քարի պէս կարծր ու անտարբեր կը մնաս։ Միթէ մեր սեւէն չե՞ս, միթէ մարդկային բան մը չունի՞ս։ Երկիւղ կը պատճառես ինձ, որ ամբողջ կեանքս քովդ անցուցած եւ մեծութեանդ ու բարութեանդ օրինապաշտութիւնն ունեցած եմ. Տեսնեմ, Ռամօ, սիրելի ու վաղեմի բարեկա՛մս, եթէ ուզէիր գէթ ինձ ընկերանալ մինչեւ իր սենեակն, եթէ վերստին տեսնէիր զայն գոնէ մէկ րոպէ, պիտի գթայիր անոր վրայ․․ Մեր պաշտօնակիցներուն սիրտն յուզուեցաւ, թէև չէին ճանչեր զայն։ Անոնք չեն գիտեր թէ Ասրիէն որչափ հեզ, ազնիւ, փափուկ է։ Զաւակ մը որ մեր ուրախութիւնն եղած է, որոյ շնչառութիւնը մօրկ կ'ընէինք, երբ փոքրիկ էր, ա՜յնքան կը վախնայինք իր հիւանդանալէն, և հիմա պիտի թողո՞ւս որ մեռնի, վասն զի պիտի մեռնի, կ'ըսեմ քեզ, և քո՛ւ պատճառաւդ պիտի մեռնի․ կը լսե՞ս․․․ Զքեզ միայն կը խնդրէ, զքեզ միայն կը կանչէ։ Երբ իր սարսափելի, ցաւագին քունէն կ'արթննայ, և երբ իր բանավարութիւնը կը վերստանայ, զքե՛զ կը փնտռէ, եւ զքեզ իր քով չտեսնելու տանջա՛նքն է որ վերստին կը ձգէ զինքը գառանցանաց մէջ․․․ Կ'սպաննես զինքն․․․ Եթէ օձիքդ անոր ձեռքէն աղատել կ'ուզես, միջոցը լաւ ընտրած ես։ Նա պիտի շտակայ կարծրասրտութեանդ։ Երկար ատեն պիտի չտեւէ, և երեք կամ չորս օրէն, վերջացած պիտի ըլլայ․․․ Ռամօ, բուժել լաւ կը հասկնաս, այնպէս չէ՞․․․ Վերջացա՛ծ պիտի ըլլայ․․․ Դագաղին մէջ պիտի գամենք զայն, և հողին մէջ պիտի իջեցնենք։ Այն ատեն առանձին պիտի մնանք։ Ո՛հ, ի միասին պիտի չմնանք, վասն զի կանխաւ իմաց կուտամ քեզ, քենէ պիտի փախչիմ իբրեւ հրէշէ մը։ Սոսկում պիտի պատճառես ինձ։ Անշուշտ պիտի չուզեմ այլեւս մարդասպանի մը հետ․․․ Եւ գուն մարդասպան մը պիտի ըլլաս։

Նկուն, ոժգոյն, ողբալի, կնկայ տխուր կերպարանք մը ունէր, կնկաւ Ռամոյի քով։ Սա իրօք այլ եւս մարդկային սիրտ չէր կրեր, ինչպէս որ մեղադրուած էր իր բարեկամէն. իր ճակատը, վռոսկրի պէս դեղին, կը փայլէր լամպարին լուսովը. ապիտակ մորուքը կը ծածկէր կուրծքն, արծաթեայ փառքի մը պէս, և մըթնութենէ սեւցած արտեւանունքը խոնարհած էին, երբ թէ կը քնանայ։ Միայն ձեռքերը, թիկնաթոռին թեւերուն վրայ դրած ըլլալով, կը շարժէին թեթեւ սարսուռով մը որ ներքին բուռն յուզում մը ցոյց կուտար։

—Ռամօ, կը լսե՞ս ձայնս, կրկնեց Թալվան։ Պատասխան տո՛ւր ինձ։

—Ամէն իշխանութիւն տուած եմ քեզ տանս մէջ, բուռ այն տանն Տոքդորն, առանց աչքերը վեր առնելու, առանց դէմքը կորուսանելու իր անտարբերութիւնն ու խստութիւնը։ Ինչ որ կ'ուզես՝ ըրէ՛, ո՛վ որ կ'ուզես՝ կանչէ։ Որոշէ, հրամայէ։ Բայց ալ մի՛ խնդրեր ինէ։ Պահանջեցիր որ ապրիմ, և ես ըսի քեզ թէ իրաւունք չունէիր։ Ինչպէս կը տեսնես, արդէն գրեթէ կը զղջաս։

Ցեմարաբոյժն իր երկու ձեռքերն իրարու զարկաւ ուժգին, և պնդալից գրգռութեամբ մը զոր չէր ջանար զսպել,

—Փըլսո՛ւր ես, ո՛չ մտաձուութիւնդ քուկդ է և ո՛չ լեզուդ։ Մարդ մը կրնա՞յ այսպէս փոխուիլ այսքան քիչ ժամանակի մէջ։ Կարծես թէ տեսարկու դեր մը կը խաղաս։ Տեսնեմ, վերջին պնդած ըլլալով, զիջանէ աղաչանքիս։ Գթա՛ վրաս, քիչ մը կարեկցութիւն ցոյց տալով այդ տղուն համար։

Ռամօ պատասխանեց.

—Մի պահանջեր ինէ ինչ որ կատարելու ոյժ չունիմ։

Թալվան կանգնեցաւ իր բարեկամին առջեւ, պոռկնահար, երբ թէ մեռնելու վրայ ըլլար, և ա՛յնպիսի չեշտով մը որ իր սրտին գծնդակ կսկիծը կը բացատրէր, գոչեց.

—Զար մարդ մ'ես։ Ա՛յդ դե՞չ մարդ մը։ Այլեւս պիտի չտեսնես զիս տանդ մէջ։ Մնաք բարով։

Եւ դուրս ելաւ առանց եռին նայելու։ Ռամօ չշարժեցաւ մ'իսկ չըրաւ. բառ մ'անգամ չըսաւ իր կենակից բարեկամը վար դնելու համար։ Բայց երբ դուռը վերստին գոցուեցաւ անոր ետեւէն, երկար հառաչանք մ'արձակեց և իր կարմրած աչքերէն արտասուաց շիթեր հոսեցան ձիւնափառ մօրուքին վրայ, դառն հոսանքի մը պէս։

Թալվան, շայրացած ըլլալով, քանի մը քայլով վեր ելած էր սանդուղէն։ Իր երիտասարդական դիւրաշարժութիւնը վերստացած էր։ Կարծես թէ յաջող լուր մ'աւետելու կը վազէր։ Ասրիէնի բնակարանին դուռն հասնելով, կանգ առաւ։ Իր ջղային գրգռութիւնն յանկարծ դադրեցաւ և իր սոսկալի կացութիւնն աչքերեւ երեւցաւ իրեն։ Ռամօ չէր ուզեր անձնապէս փորձել ինչ որ ալ ըլլար՝ ազատելու համար զայն զոր իր սրտէն վտարած էր մէկ վայրկենի մէջ և ընդ միշտ։ Եւ Թալվան՝ ինք, յանձն առած էր տանիլ զայն հիւանդին սնարին քով։ Ինչպէս ըսած էր իր բարեկամին, տղան իր հօր վրայ միայն կը մտածէր, իր հայրը միայն կը փնտռէր, իր հայրը միայն կը խնդրէր։ Ինքզինքն անկէ մերժուած տեսնելով կը մեռնէր։ Վէրքն, որոյ աւերումները կը հաստատէին բժիշկները, առանց կարենալու գուշակել անոր պատճառը, Ռամոյի կատաղի ձեռամբ բացուած էր, և սրտին մէջ էր։ Միայն հայրը կրնար դարմանել այս վէրքն և բուժել զայն։ Եւ չէր ուզեր բուժել։

Արդ, վերջացած էր. և յարատեւ զառանցանքի մը տագնապներուն, ուղեղը տոչորող տենդի մը չարչարանքներուն մէջ, յանցանաց քէն անմեղ զոհն՝ հեք աղջնակը՝ դատապարտուած էր մեռնելու։ Ի՞նչ պիտի պատասխանէր Թալվան, երբ հիւանդն ուզէր իրեն նո՛յն հարցումն զոր չէր դադրեր կրկնելէ, առաջին ժամէն ի վեր. «Ինչո՞ւ հայրիկը չի գար»։ Դարձեալ պէտք էր ստել, ինչպէս երկու ժամ առաջ ստած էր։

Մինչեւ անգամ բաղձաց որ իր սանուհին ննջէր այս աշխարհս եւ թմրեցուցիչ քունով, և սակայն աւաւոր մղձաւանջներէ հալածեալ, որ կանչել, պաղատիլ և պօռալ կուտային անոր, երբ թէ սպանական դէմքեր կը նշմարէր, երբ թէ բուռն խայտառակութիւններու հետ խառնուած էր։

Թարգմանեց Բ. Մ. ՊՕՉԱՃԵԱՆ (Շար.)